

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

De impact van financieel geletterdheid op ondernemingsprestaties

Emma Lowist

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting
accountancy, financiering en fiscaliteit

PROMOTOR :

dr. Ellen JANSSEN

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be
Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2022
2023

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

De impact van financieel geletterdheid op ondernemingsprestaties

Emma Lowist

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting accountancy, financiering en fiscaliteit

PROMOTOR :

dr. Ellen JANSSEN

Woord vooraf

Voor u ligt de masterproef met als onderzoeksvraag: 'Wat is de impact van financiële geletterdheid op de bedrijfsprestaties van KMO's?' Deze masterproef is het slotstuk van mijn opleiding Handelswetenschappen, afstudeerrichting Accountancy, Financiering en Fiscaliteit, aan de Universiteit Hasselt. Gedurende mijn opleiding heb ik ontdekt dat ik interesse heb voor ondernemerschap, maar daarnaast heb ik ook geleerd dat het hebben van financiële kennis zeer belangrijk is voor een ondernemer. Het is namelijk belangrijk dat je als ondernemer ook op de hoogte bent van de financiële aspecten binnen je bedrijf. Het onderwerp, het effect van financiële geletterdheid op bedrijfsprestaties, sprak mij dus ook meteen aan aangezien alle aspecten aanwezig waren.

Allereerst wil ik graag mijn promotor, dr. Ellen Janssen, bedanken om mij te begeleiden en ondersteunen doorheen dit proces. Ze heeft mij geholpen in het vinden van relevante literatuur, het uiteenzetten van mijn onderzoeksvragen en het bijbrengen van nieuwe inzichten.

Vervolgens wil ik graag mijn medestudenten Amber Cuppens en Lauren Boes bedanken voor hun advies en tips. Tot slot wil ik ook mijn ouders en vrienden bedanken voor de steun en de nodige motivatie om deze masterproef tot een goed einde te kunnen brengen.

Ik wens u veel leesplezier.

Emma Lowist
Juni 2023

Samenvatting

KMO's worden wereldwijd gezien als de draaischijf voor economische ontwikkelingen. Ze worden door de toenemende complexiteit van het ondernemersklimaat geconfronteerd met moeilijkere economische en financiële beslissingen die een grote invloed kunnen hebben op de bedrijfsprestaties. Om berekende financiële beslissingen te kunnen maken, wordt er geacht dat elke ondernemer moet beschikken over een bepaalde hoeveelheid financiële kennis. Financiële geletterdheid zorgt ervoor dat ondernemers hun financiële middelen beter kunnen inzetten en dat markt- en investeringsopportuniteiten sneller ontdekt kunnen worden. Echter zijn er heel wat bedrijfsleiders die geen financiële achtergrond hebben. Daarom is het interessant om onderzoek te doen naar het verband tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties.

Financiële geletterdheid wordt in deze masterproef gedefinieerd als de financiële kennis die een bedrijfsleider heeft. De meting van de financiële geletterdheid is gebaseerd op de financiële kennisquiz die geïntroduceerd werd door Knoll en Houts (2012). In het verleden heeft er al eerder onderzoek plaatsgevonden naar het verband tussen financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en bedrijfsprestaties, maar de bevindingen zijn inconsistent en vaag. Verschillende studies (Yanhong Qian, 2019; Usama, 2018) bevestigen het bestaan van een positieve impact van financiële geletterdheid op prestaties, terwijl andere studies waaronder (Asha, 2019; Bruhn en Zia, 2011) geen verband aantonen tussen beide variabelen. Het is dus de moeite waard om het verband tussen financiële geletterdheid van de ondernemer en de bedrijfsprestaties diepgaand te onderzoeken.

Om de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties te ondersteunen wordt er gebruikgemaakt van de *resource-based theory*. De *resource-based theory* suggereert dat een bedrijf een duurzaam concurrentievoordeel en winstgevendheid kan bereiken als het zeldzame, flexibele en niet-ervangbare middelen en capaciteiten bezit (Barney, 1991). De theorie stelt dat middelen de belangrijkste factor zijn voor het verbeteren van bedrijfsprestaties en het creëren van waarde (Wernerfelt, 1984; Prahalad en Hamel, 1990; J. Barney, 1991). Volgens de *resource-based theory* legt een gebrek aan financiële, juridische, menselijke en organisatorische middelen een beperking op aan de activiteiten van een bedrijf (Hewitt-Dundas, 2006).

Naast de directe invloed van financiële geletterdheid op prestaties, onderzoekt deze masterproef de invloed van een externe adviseur op het verband tussen financiële geletterdheid van de ondernemer en bedrijfsprestaties. De afgelopen decennia is de taak van de externe accountant drastisch veranderd. De accountant levert naast de standaard boekhoudkundige diensten steeds vaker advies. Deze adviesdiensten worden vaker aangevraagd door bedrijfsleiders om goede beslissingen te kunnen nemen. Afgelopen jaren is er onderzoek (Carey en John, 2015) verricht naar de relatie tussen de adviesverlening van een accountant en de invloed op de bedrijfsprestaties. Echter hebben onderzoekers (Carey en John, 2015) enkel gekeken of er een accountant werd aangesteld voor advies en is er niet gekeken naar de

hoeveelheid adviesdiensten die de bedrijfsleider van de externe accountant heeft afgenomen. Dit is een mogelijke verklaring waarom er geen duidelijke link met bedrijfsprestaties werd gevonden. Op deze manier levert dit werk een bijdrage aan de beperkte beschikbare wetenschappelijke literatuur rond dit thema. Wij verwachten dat de hoeveelheid adviesdiensten die worden afgenomen van externe accountants een modererend effect zal hebben op de relatie tussen bedrijfsprestaties van KMO's en de financiële geletterdheid van bedrijfsleiders. De relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties zal worden afgezwakt naarmate het aantal afgenomen diensten van de externe adviseur toeneemt.

Na het opstellen van bovenstaande hypothesen op basis van wetenschappelijke literatuur, werden deze empirisch getoetst aan de hand van meervoudige regressieanalyses. De gebruikte steekproef bestaat uit 400 KMO's die een vragenlijst over financiële geletterdheid hebben ingevuld.

Op basis van de resultaten van de regressieanalyses kan er geen significant verband gedetecteerd worden tussen financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de bedrijfsprestaties. Dit is enerzijds een verrassend resultaat aangezien er voorgaande studies zijn die wel een bewijs hebben gevonden voor dit verband. Echter zijn er ook studies die geen verband hebben gevonden. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider niet in alle omstandigheden/contexten een belangrijke invloed heeft op de bedrijfsprestaties. Er kunnen namelijk andere financiële deskundigen ingezet worden zoals een CFO of een externe accountant, die kunnen bijdragen aan betere bedrijfsprestaties, waardoor de beperkte financiële kennis van de bedrijfsleider minder relevant is voor het bepalen van de bedrijfsprestatie. Zo blijkt uit de literatuur (Vaccaro, 2012) dat de implementatie van een effectief financieel beleid niet alleen afhangt van de financiële kennis van de CEO, maar ook van de beschikbaarheid van financiële kennis van bijvoorbeeld een externe accountant. Op basis hiervan stelt deze masterproef in een tweede hypothese dat de aanwezigheid van een externe adviseur een belangrijke rol kan spelen in het bepalen van de grootte van het verband tussen de financiële geletterdheid van een ondernemer en bedrijfsprestaties.

Voor de tweede hypothese zijn er wel enkele significante resultaten gevonden. Voor de totale, standaard, financiële en strategische adviesdiensten werd er een significant negatief modererend effect gevonden van de aanwezigheid van een externe accountant op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Concreet betekent dit dat weinig geletterde bedrijfsleiders aanleiding geven tot lagere prestaties, tenzij ze gebruikmaken van externe adviseurs. Bedrijven met aan het hoofd een bedrijfsleider die over slechte financiële kennis beschikt, die toch beroep doen op een externe accountant voor diverse adviesdiensten, kunnen bijgevolg nog steeds hoge prestaties behalen. Dit komt doordat financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de afname van adviesdiensten van de externe accountant substituten van elkaar zijn. Voor de juridische en operationele adviesdiensten werd er geen dergelijk significant effect gevonden.

Deze masterproef kent echter ook enkele beperkingen die aanleiding kunnen geven tot toekomstig onderzoek. Een eerste beperking van ons onderzoek is de manier waarop de bedrijfsprestaties zijn gemeten. De bedrijfsleiders hebben hun bedrijf moeten vergelijken met die van hun concurrenten aan de hand van een schaal van 1 tot 3 (1=slechter, 2=even goed en 3=beter). Hierbij kunnen we de vraag stellen in welke mate de bedrijfsleiders in staat zijn om hun bedrijf correct in te schatten ten opzichte van de concurrenten. Daarom is het in de toekomst interessant om de hypothese opnieuw te analyseren maar dan met objectieve jaarrekening cijfers. Verder bestaat er geen eenduidige definitie en meting voor financiële geletterdheid. Als iemand dit onderzoek dus zou herhalen door gebruik te maken van andere manieren om de variabelen te meten, zouden er andere resultaten bekomen kunnen worden.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	1
Samenvatting.....	2
Lijst van tabellen, figuren en grafieken.....	7
1. Probleemstelling	9
2. Literatuurstudie en hypothese opbouw	11
2.1 Financiële geletterdheid	11
2.2 Financiële geletterdheid: impact op bedrijfsprestaties	13
2.3 De rol van externe adviseurs	14
3 Methodologie	18
3.1 Dataset.....	18
3.2 Meting van de variabelen	19
3.2.1 Afhankelijke variabelen	19
3.2.2 Onafhankelijke variabelen.....	19
3.2.3 Modererende variabelen	20
3.2.4 Controlevariabelen.....	20
3.3 Beschrijvende analyse	22
3.3.1 Beschrijvende statistieken	22
3.3.2 Correlatie	24
3.4 Empirische resultaten	28
3.4.1 Bestuderen hypothese 1: relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties.....	28
3.4.2 Bestuderen hypothese 2: de invloed van de afname van adviesdiensten van de externe accountant op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties	28
4. Conclusie.....	39
5. Bibliografie	41
6. Bijlagen.....	47

Lijst van tabellen, figuren en grafieken

Tabellen

Tabel 1: steekproefselectie _____	18
Tabel 2: beschrijving variabelen _____	21
Tabel 3: algemene beschrijvende statistieken _____	23
Tabel 4: pearsoncorrelatiematrix _____	25
Tabel 5: pearsoncorrelatiematrix _____	26
Tabel 6: relatie tussen financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de bedrijfsprestaties _____	29
Tabel 7: invloed van de totale advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties _____	31
Tabel 8: invloed van de standaard advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties _____	32
Tabel 9: invloed van de financiële advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties _____	33
Tabel 10: invloed van de juridische advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties _____	34
Tabel 11: invloed van de strategische advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties _____	38
Tabel 12: invloed van de operationele advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties _____	35

Figuren

Figuur 1: conceptueel model _____	17
-----------------------------------	----

Grafieken

Grafiek 1: Histogram financiële quiz _____	24
Grafiek 2: Johnson-Neyman _____	37
Grafiek 3: Graphing moderation _____	37

1. Probleemstelling

KMO's worden wereldwijd gezien als de draaischijf voor economische ontwikkeling. Volgens het OECD zijn KMO's goed voor 95% van het aantal bedrijven en zijn ze een belangrijke bron voor het creëren van jobs (Hacker & Dowling, 2012; Kellermanns et al., 2008). Naast jobcreatie staan KMO's ook in voor waardecreatie en verlaging van de armoedecijfers (Kithae et al., 2012). Maar het ondernemersklimaat wordt steeds complexer (Lusardi, Mitchell, 2013; Nalini, 2011; Miller, Godfrey, Levesque, Stark, 2009) en de financiële markten worden competitiever waardoor financieel ongeletterde ondernemers kwetsbaarder worden (Barte, 2011). Om berekende financiële beslissingen te kunnen maken wordt er verondersteld dat elke ondernemer beschikt over een bepaalde hoeveelheid aan financiële kennis (USAID, 2009; B.A. Hassan, N.A. Sofoluwe, 2022). Uit onderzoek blijkt namelijk dat financiële ongeletterdheid een van de top 10 redenen is waarom bedrijven failliet gaan (Goltz, 2011). Volgens *the bureau of labor statistics* gaan 50% van de KMO's voor hun vijfde levensjaar failliet.

Financiële geletterdheid zorgt ervoor dat ondernemers marktopportunities kunnen ontdekken en dat financiële middelen efficiënt kunnen ingezet worden (Hung et al., 2009). Ondernemers met een sterke financiële kennis zullen begrippen zoals aandelen, fondsen en derivaten beter begrijpen en beter kunnen toepassen. Hierdoor zullen berekende financiële beslissingen gemaakt worden wat essentieel is in het beginstadium van een onderneming (Refera, Dhaliwal and Kaur, 2016). Verder zullen financieel geletterde ondernemers alerter zijn voor interessante investeringsopportunities, het risicomanagement van het bedrijf en ze zullen een betere kennis van de markt hebben (Guiso and Jappelli, 2008; Hilgert et al., 2003; Wang et al., 2016). Ook Joe en Grable (2000) bevestigen dat ineffectieve beslissingen te wijten zijn aan een gebrek aan financiële kennis.

Er werden reeds verschillende onderzoeken gedaan naar de relatie tussen financiële geletterdheid en de bedrijfsprestaties van KMO's. Hierbij vinden verschillende studies een positief verband tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (Yanhong Qian, Rui Li, 2019; Tuffour, 2020; Barte, 2012). Er zijn ook onderzoeken waarbij er geen verband kan vastgesteld worden (Asha, 2019; Belmans, 2021). Ook beweren enkele studies (Adomako et al, 2016) dat er een indirecte relatie is tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties door de interactie met andere factoren. Financiële inclusie en financieel bewustzijn zouden een grotere impact hebben op de bedrijfsprestaties. De resultaten van de verschillende onderzoeken zijn bijgevolg tegenstrijdig, waardoor het interessant is om diepgaander te onderzoeken of financiële geletterdheid van ondernemers een impact heeft op de bedrijfsresultaten. Meer specifiek zal dit onderzoek rekening houden met contextuele factoren zoals de externe adviesverlening door een accountant.

Voor financieel ongeletterde ondernemers is het moeilijk om financiële en economische basisbegrippen te begrijpen en toe te passen (Hung et al., 2009). Daarom schakelen ondernemers vaak externe adviseurs in om de tekortkomingen die ze ervaren door beperkte interne middelen te kunnen opvangen (Bennett and Robson, 2005; Collis and Jarvis, 2002; Robson and Bennett, 2000; Marriott and Marriott, 2000). Het bedrijfsadvies van een externe adviseur kan een waaier aan kennis bevatten die de

immateriële middelen van de KMO's ondersteunen, wat een potentiële bron van concurrentievoordeel oplevert (Gooderham et al., 2004). Zo zullen externe adviseurs bepaalde assumpties in vraag stellen en objectief advies geven. KMO's zullen externe ondersteuning zoeken indien ze een kloof waarnemen tussen de bestaande interne middelen en de middelen die nodig zijn om hun doelstellingen te bereiken (Johnson et al., 2007). Volgens verschillende studies is extern bedrijfsadvies cruciaal voor de bedrijfsprestaties van ondernemingen. Helaas leveren deze studies voornamelijk beschrijvend bewijs en weinig empirisch bewijs op en wordt er ook enkel naar groei gekeken. Ook hebben ze enkel gekeken naar de vraag naar advies en niet zozeer naar de hoeveelheid afgenomen advies. Daarom willen we in deze masterproef ook onderzoeken of de hoeveelheid afgenomen adviesdiensten die worden afgenomen van de externe accountant een effect heeft op de relatie tussen financiële geletterdheid en de bedrijfsprestaties van KMO's.

Deze masterproef draagt bij tot de literatuur, aangezien er nog geen specifiek onderzoek is gedaan naar de invloed van de hoeveelheid afgenomen adviesdiensten op het verband tussen financiële geletterdheid van de ondernemer en bedrijfsprestaties. Het onderzoeken van bovenstaand verband is interessant voor iedereen die in aanraking komt met financiële geletterdheid. Enerzijds voor de externe adviseurs, aangezien de informatie hen een beter beeld kan geven over de meerwaarde en de impact die hun adviesdiensten verlenen. Anderzijds is dit onderzoek ook interessant voor ondernemers van KMO's. Ook zij hebben baat bij de resultaten die dit onderzoek hun zal geven over het verband tussen financiële geletterdheid van de ondernemer en de bedrijfsprestaties wanneer de ondernemer wordt bijgestaan door een externe adviseur. Tot slot is dit onderzoek ook interessant voor beleidsmakers. Om in België een onderneming te mogen starten moesten ondernemers zonder economische achtergrond eerst een opleiding bedrijfsbeheer volgen. Vanaf 1 januari 2018 is dit afgeschaft. Volgens dit onderzoek kunnen ondernemers met een beperkte financiële achtergrond hun tekort opvangen door gebruik te maken van de adviesdiensten van een externe adviseur.

2. Literatuurstudie en hypothese opbouw

2.1 Financiële geletterdheid

De toenemende complexiteit van het ondernemersklimaat zorgt ervoor dat financieel ongeletterde ondernemers kwetsbaarder worden (Lusardi, Mitchell, 2013; Nalini, 2011; Miller, Godfrey, Levesque, Stark, 2009). Aribawa (2016) definieert financiële geletterdheid als de kennis van financiële concepten, vaardigheden en bekwaamheden en het vermogen om strategische zakelijke beslissingen te nemen. Door deze kennis kunnen ondernemers financiële doelen stellen, financiën beheren en doordachte financiële beslissingen nemen. Chen en Volpe (1998) delen de aspecten van financiële geletterdheid op in vier categorieën. Deze vier categorieën vormen het totaalpakket van financiële kennis. Enerzijds is er de basis van de financiële kennis. Ten tweede is er de kennis van het kredietbeheer. Daarnaast is het belangrijk om op de hoogte te zijn van sparen en beleggen. De vierde categorie die volgens Chen en Volpe belangrijk is, is kennis over financieel risicomanagement. Uit eerder onderzoek van Chen en Volpe blijkt dat de mate van financiële kennis een invloed heeft op het vermogen om de juiste financiële beslissingen te nemen.

Een aspect dat een grote invloed heeft op de groei van een onderneming is de toegang tot financiering, ook wel financiële inclusie genoemd (Adomako et al., 2016). Adomako (2016) definieert de toegang tot financiering als de mogelijkheid van individuen of bedrijven om gemakkelijk toegang te krijgen tot financiële diensten. Volgens de ontwikkelingstheorie is het van groot belang om toegang te krijgen tot financiering. Het zorgt ervoor dat bedrijven zich kunnen ontwikkelen, kunnen groeien en om op een duurzame manier prestatiedoelstellingen kunnen bereiken (Shepherd et al., 2009). Verder zorgt financieel kapitaal er ook voor dat bedrijven meer ambitieuze investeringen kunnen doen, nieuwe technologieën kunnen gebruiken en hun groeistrategieën kunnen aanpassen (Federico et al., 2012). Toegang tot financiering wordt beschouwd als één van de belangrijkste beperkingen voor de duurzaamheid van KMO's (Kimani & Ntoiti, 2015; Nkuah et al., 2013). Voor KMO's is het moeilijker om toegang te krijgen tot financieringsbronnen zoals banken dan voor grotere organisaties (Ahlstrom; Cumming; Vismara, 2018). Tiwari et al. (2013) heeft in zijn onderzoek aangetoond dat kleine bedrijven beter kunnen groeien indien ze leningen krijgen tegen gunstige rentetarieven. Ze zijn dan in staat om uit te breiden en nieuwe banen te creëren.

Uit eerder onderzoek blijkt dat een grote financiële kennis van de bedrijfsleider de toegang tot financiële middelen vergroot (Mashizha & Sibanda, 2017; Van Auken & Carragher, 2013). Ook draagt financiële geletterdheid bij tot betaalbare financiering en het maken van betere financiële beslissingen (Lusardi en Mitchell, 2014). Verder zal de kans op een gezonde kapitaalstructuur drastisch verhogen indien de CEO financieel geletterd is (Adomako et al., 2016; Cowling et al., 2014; Hussain et al., 2018; Kimani & Ntoiti, 2015). Indien de CEO over een beperkte financiële kennis beschikt zal hij/zij minder geld kunnen lenen door de financieringsvoorwaarden van de bank en zal er ook een hogere interestkost betaald worden omdat hij/zij dit niet kan inschatten (Kkundabanyanga et al., 2014).

Om de relatie tussen financiële geletterdheid en ondernemingsprestaties te ondersteunen wordt er gebruikgemaakt van de *resource-based theory*. De theorie beschouwt ondernemingen als bundels van heterogene middelen die materiële en immateriële activa bezitten (Amit & Schoemaker, 1993). De *resource-based theory* suggereert dat een bedrijf een duurzaam concurrentievoordeel en winstgevendheid kan bereiken als het zeldzame, flexibele en niet-vervangbare middelen en capaciteiten bezit (Barney, 1991). De theorie stelt dat middelen de belangrijkste factor zijn voor het verbeteren van bedrijfsprestaties en het creëren van waarde (Wernerfelt, 1984; Prahalad en Hamel, 1990; J. Barney, 1991). Dat wil zeggen dat indien de interne middelen volledig benut worden, deze kunnen helpen bij het aantrekken van mogelijkheden om meer waarde te creëren voor het bedrijf (Minola en Cassia, 2012). Deze middelen omvatten financiële middelen (zoals geld, aandelen, leningen, buitenlandse valuta), technologische middelen (zoals big data, artificiële intelligentie) en fysieke middelen (gebouwen, machines, netwerken). Door deze middelen op een juiste manier te combineren met processen bereikt het bedrijf zijn corporate strategie (Wernerfelt, 1984; Prahalad en Hamel, 1990; J. Barney, 1991). Volgens de *resource-based theory* legt een gebrek aan financiële, juridische, menselijke en organisatorische middelen een beperking op aan de activiteiten van een bedrijf (Hewitt-Dundas, 2006). Financiële geletterdheid is een immateriële menselijke hulpbron die kennis en informatie bezit die nodig is voor bijvoorbeeld het beheren van budgetten, het nemen van strategische beslissingen of het verwerven van financiële middelen (Greenspan, 2002). Indien de werknemers van een bedrijf financieel geletterd zijn, kan het kiezen, beheren en afstoten van financiële middelen strategisch gebeuren (Agyapong en Attram, 2019). De prestaties van het bedrijf zullen dan verbeteren.

Een theorie die verder bouwt op de *resource-based theory* is de *knowledge-based theory*. In deze theorie wordt ook weergegeven dat financiële geletterdheid een belangrijke bron is voor het bedrijf. De *knowledge-based theory* beschouwt intellectuele kennis als een van de belangrijkste strategische hulpbronnen. Dit komt doordat kennis moeilijk te imiteren en over te dragen is waardoor het een duurzaam concurrentievoordeel en betere bedrijfsprestaties oplevert. Het is wel van belang dat de kennis ingebed is in de organisatiecultuur, het beleid en de systemen van het bedrijf zodat alle werknemers als een eenheid kunnen functioneren (Wernerfelt 1984, Barney 1991, Conner 1991). Verder moet de financiële kennis worden omgezet in bedrijfsspecifieke kennis omdat deze waardevoller is voor de onderneming (Helfat, 1994). Dit worden ook wel dynamische middelen genoemd (Teece, 2007). De middelen moeten zich namelijk kunnen aanpassen indien de markt verandert. De theorie stelt dat de bedrijfsleider zijn kennis voortdurend moet bijschaven om efficiënt het bedrijf te kunnen leiden.

Onvoldoende financiële kennis kan gepaard gaan met een slecht financierings- en investeringsgedrag. Zo vinden Stango en Zinman (2009) dat een gebrek aan financiële kennis kan leiden tot dure leningen en een ongecontroleerde opeenstapeling van schulden. Ook kunnen ondernemers met weinig financiële kennis een negatieve houding aannemen tegenover het gebruik van externe financiële middelen omdat ze bang zijn voor de controle- en beheer risico's (McConaughy, Matthews en Fialko, 2001). Bovendien zijn personen met weinig financiële kennis doorgaans niet in staat een passende herfinanciering te

realiseren op een geschikt moment wanneer bijvoorbeeld de rente daalt (Campbell, 2006). In theorie kan een bedrijf niet effectief functioneren als het een beperkte toegang heeft tot noodzakelijke middelen. Het grootste deel van deze middelen wordt verkregen door een adequate financiering (Eniola et al., 2016). Financiële kennis is een belangrijk aspect dat zorgt voor stabiliteit van een KMO. Wanneer ondernemers onvoldoende financiële kennis hebben kan dit uiteindelijk leiden tot een faillissement (Bosma en Harding, 2006).

2.2 Financiële geletterdheid: impact op bedrijfsprestaties

Bedrijfsprestaties worden gebruikt als maatstaf om de gezondheid van een bedrijf te kunnen beoordelen. Ze weerspiegelen hoe goed het bedrijf heeft gepresteerd in vergelijking met de doelen en de verwachtingen en bieden inzicht in de sterktes en zwaktes van het bedrijf. Bedrijfsprestaties zijn financiële en operationele resultaten die een bedrijf bereikt over een bepaalde periode. De prestaties van de onderneming kunnen af te lezen zijn op basis van productkwaliteit, innovatie, personeelsbeleid en financiën (Fitriati et al., 2020; Mukson et al., 2021). Er kan dus een onderscheid gemaakt worden tussen financiële en niet-financiële maatstaven (Jasra et al., 2011). Studies beweren dat bedrijfsprestaties verbeteren als de ondernemer financieel geletterd is omdat de onderneming dan een betere toegang heeft tot financiële middelen en dat deze middelen dan ook betaalbaarder worden (Adomako et al., 2016; Cowling et al., 2014; Hussain et al., 2018; Kimani & Ntoiti, 2015).

Het verband tussen bedrijfsprestaties en de financiële geletterdheid van een CEO is al meermaals onderzocht. Yanhong Qian (2019) heeft vastgesteld dat er een positief verband is tussen financiële geletterdheid van de CEO en de bedrijfsprestaties. Hij stelt vast dat een beter begrip van rentevoeten, tijdswaarde van geld en risicomanagement geassocieerd is met een hogere waarschijnlijkheid van ondernemerschap. Verder heeft hij aangetoond dat geletterde ondernemers betere bedrijfsprestaties neerzetten. Usama (2019) heeft ook een positief verband vastgesteld. Hij stelt vast dat betere besluitvormingsvaardigheden leiden tot hogere bedrijfsprestaties. De studie van Agung Dharmawan Buchdadi (2020) concludeert ook dat financiële kennis, de toegang tot financiering en de financiële risicohouding van de ondernemer een positieve invloed hebben op de bedrijfsprestaties van KMO's.

Er zijn ook studies die geen verband aantonen tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Asha (2019) stelt vast dat de kans dat financieel geletterde ondernemers betere resultaten behalen niet groter is dan ondernemers met een laag niveau van financiële kennis. Ook Belmans (2021) ziet geen verband tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Verder stellen Bruhn en Zia (2011) vast dat een gebrek aan financiële kennis niet de belangrijkste belemmering is voor goede bedrijfsprestaties. Zij zien dat het gebrek aan toegang tot financiering een veel belangrijker factor is die de groei en bijgevolg ook de prestaties van het bedrijf kunnen beïnvloeden. In voorgaand onderzoek van Mashizha en Sibanda (2017) alsook Van Auken en Carraher (2013) is echter gebleken dat financiële geletterdheid de toegang tot financiering makkelijker en betaalbaarder maakt. Zij zien dus dat financiële geletterdheid een indirecte invloed heeft op de bedrijfsprestaties.

Aangezien de studies tegenstrijdig zijn is het interessant om het verband opnieuw te onderzoeken. Wij verwachten dat er een positief verband zal zijn tussen de mate van financiële geletterdheid van een ondernemer en de bedrijfsprestaties van KMO's. De eerste hypothese luidt daarom als volgt:

Hypothese 1: Er is een positief verband tussen de financiële geletterdheid van de CEO en de bedrijfsprestaties van KMO's.

2.3 De rol van externe adviseurs

In de wetenschappelijke literatuur wordt er geen eenduidige definitie geformuleerd die beschrijft wat een externe accountant is. Hierdoor wordt er gebruik gemaakt van een wetsartikel waarin een accountant beschreven wordt als: "Elke natuurlijke persoon aan wie de hoedanigheid van accountant is verleend, wanneer hij alle of sommige van de in artikel 34 bedoelde werkzaamheden op exclusieve wijze, in hoofdzaak of in bijkomende orde uitoefent". Voorbeelden van de taken van een externe accountant zijn het nazien en corrigeren van alle boekhoudstukken, het organiseren van boekhoudkundige en administratieve diensten bij ondernemingen, advies verstrekken inzake boekhoudkundige en administratieve organisatie bij ondernemingen enzovoort (art. 34 Wet 22 april 1999). Verder wordt een externe accountant gekenmerkt door het niet bestaan van een arbeidsovereenkomst (art. 35 Wet 22 april 1999).

De laatste decennia zijn de aangeboden diensten van de accountants erg veranderd. Volgens Greenwood et al. (2002) werd voor 1981 uitsluitend de nadruk gelegd op traditionele boekhoudkundige diensten. De traditionele rol van de accountant bestaat uit het vervullen van wettelijke verplichtingen, het inboeken van facturen en het voldoen aan de fiscale regelgeving (Everaert et al., 2007; Lybaert & Zeelmaekers, 2016). Maar door de toenemende technologisering is het takenpakket van de accountant drastisch aan het veranderen. De toenmalige Big-8 kantoren zijn gestart met het aanbieden van uiteenlopende bedrijfsadviesdiensten waardoor de andere boekhoudkantoren moesten volgen (Rose en Hinings, 1999). De kleine en middelgrote boekhoudkantoren waren in eerste instantie terughoudend ten opzichte van de multidisciplinaire diensten (Blackburn en Jarvis, 2010; Frank et al. , 2001; Farrell, 1998). Maar wanneer deze boekhoudbedrijven zich niet zouden aanpassen, dreigt de accountant zijn relevantie te verliezen (Moll en Yigitbasioglu, 2019). Carnegie en Napier (2009) hebben vastgesteld dat in de eenentwintigste eeuw de stereotype traditionele accountant vervangen is door de accountant als zakelijke professional. Er komt namelijk meer tijd vrij voor bedrijfsadvies aangezien de boekhoudtechnologie zich steeds meer ontwikkelt op vlak van automatisering. Deze ontwikkeling heeft een negatief effect gehad op de inkomsten van externe accountants (Marriott en Marriott 2000; Tanewski en Carey 2007). Daarom bieden accountants steeds meer advies op maat aan. Het bedrijfsadvies gaat bijvoorbeeld over opvolgingsplanning, pensioenplanning, budgettering en waardering. Advies op maat is essentieel om het concurrentievermogen te verhogen en de doelstellingen te bereiken (Bennett & Robson, 2003; Carey & Tanewskii, 2016).

De toenemende complexiteit van de boekhoudwetgeving zorgt ervoor dat er meer behoefte is aan een gediversifieerde reeks van adviesdiensten (Devi en Samujh, 2010). Als CEO van een KMO is het onhaalbaar om op de hoogte te zijn van elk aspect van het ondernemerschap. Het is daarom vanzelfsprekend dat de CEO's externe hulp moeten inschakelen om hun bedrijf succesvol te kunnen leiden (Yusoff, 2006). Zoals eerder besproken verklaart de *resource based theory* dat het voor bedrijven met een beperkte interne kennis, capaciteiten of competenties essentieel is om middelen te verkrijgen van externe adviseurs die hen begeleiden bij het managen van hun bedrijf (Bennett & Robson, 2005; Yusoff, 2006; Dyer & Ross, 2008; Blackburn & Jarvis, 2010; Kamyabi & Devi, 2011a,b; Barbera & Hasso, 2013; Pickernell et al., 2013; Carey & Tanewski, 2016). Onder externe adviseurs verstaan we onder andere accountants, bankiers en advocaten (Kirby & King, 1997; Bennett & Robson, 1999; Døving et al., 2004; Gooderham et al., 2004; Berry et al., 2006; Blackburn et al., 2006; Cassar & Ittner, 2009; Scott & Irwin, 2009; Blackburn & Jarvis, 2010). In deze masterproef gaan we verder in op de rol van externe accountants omdat boekhoudkundige en fiscale vereisten vaak door ondernemers als complex worden ervaren (Blackburn & Jarvis, 2010). Verder richt deze masterproef zich ook op de dienstverlening van externe accountants aan KMO-cliënten. Aangezien meer dan 95% van de ondernemingen in België KMO's zijn, zullen KMO's de grootste groep klanten vormen voor externe accountants (Everaert et al, 2007).

KMO's schakelen een externe accountant in om te voldoen aan wettelijke voorschriften en contractuele verplichtingen zoals het invullen van de btw-aangifte en het opstellen van de jaarrekening. Maar er zijn aanwijzingen dat de meeste KMO's ook bedrijfsadvies vragen aan hun externe accountant (Blackburn en Jarvis, 2010; Berry et al. , 2006; Carey et al. , 2005; Gooderham et al. , 2004; Deakins et al. , 2001; Kirby et al. , 1998). Dit komt in de eerste plaats omdat er een gebrek is aan interne deskundigheid binnen de KMO's (Bennett en Robson, 2005; Collis en Jarvis, 2002; Robson en Bennett, 2000; Marriott en Marriott, 2000). Bedrijfsleiders van KMO's zijn deskundig in hun productmarkt waarin ze actief zijn, maar ze zijn vaak niet opgeleid op vlak van bedrijfsbeheer (Collis en Jarvis, 2002; Marriott en Marriott, 2000). Het bedrijfsadvies kan er dus voor zorgen dat een KMO een concurrentievoordeel kan vormen door gebruik te maken van interne en externe kennis (Gooderham et al. , 2004). Abdek-Khalik (1993) concludeert dat externe accountants niet zozeer een toezichhoudende rol vervullen ten opzichte van de onderneming maar eerder de eigenaar bijstaan bij de controle van het bedrijf. De louter financiële taken worden dus aangevuld met operationele en strategische diensten.

De diensten van externe accountants kunnen dus in twee groepen onderverdeeld worden. Het eerste deel bestaat uit de wettelijk verplichte diensten die voortvloeien uit de wettelijke boekhoudkundige verplichtingen. We verstaan hieronder het opstellen van aangiftes voor bij de belastingdienst, het opstellen van de resultatenrekening en het bijhouden van de boekhouding. Het tweede deel bestaat uit de adviesdiensten. Deze reeks van diensten zijn erg breed. Deze diensten zijn niet verplicht en worden gebruikt om betere managementbeslissingen te nemen. De externe accountant zal dan niet enkel op financieel vlak advies verlenen maar ook op onder ander strategisch, operationeel en juridisch vlak. De externe accountant zal zijn klanten helpen om kosten te reduceren, ontdekken van opportuniteiten voor

het bedrijf en het vernieuwen van het businessplan (Warawa, 2016). Andere taken die deel uitmaken van het takenpakket van de moderne accountant zijn: belastingplanning, overname -en opvolgingskwesties, financieel management en budgettering, eigendomsoverdracht, pensioenregeling, waardering van bedrijven en fusies (Doving en Gooderham, 2008).

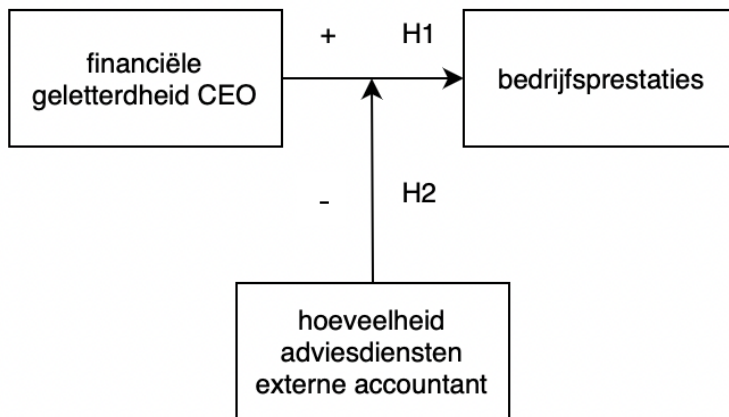
Volgens onderzoek van Deakins et al (2001) is de kloof tussen de bestaande interne middelen en de middelen die nodig zijn om de doelstellingen te behalen het grootst bij kleine ondernemingen. De reden hiervan is dat grotere KMO's een intern managementteam hebben die vaak een boekhouder bevat. Parker beschrijft adviesdiensten als zijnde belastingplanning, het ontwerpen en installeren van boekhoudsystemen, bedrijfsconstructies en onderzoeken voorafgaand aan overnames.

In de literatuur is er gemengd bewijs of het bedrijfsadvies waarde toevoegt aan de prestaties van KMO's. In de studie van Carey en Peter John (2015) wordt onderzocht of KMO's voordeel ondervinden in de vorm van betere prestaties na de aankoop van bedrijfsadvies van hun externe accountant. De resultaten van de studie bevestigen dat ondernemingen die bedrijfsadvies kopen betere prestaties leveren. De prestaties van KMO's worden als nog beter ervaren wanneer bedrijfsadvies en accountantscontrole samen worden aangekocht. Dit wijst erop dat een grondige kennis van accountants een gunstig resultaat heeft op de bedrijfsprestaties van KMO's. Ook uit het onderzoek van Burry et al. (2006) blijkt dat KMO's die gebruik maken van bedrijfsadviesdiensten sneller groeien dan hun concurrenten. Uit het onderzoek van Barbera en Hasso (2013) blijkt dat er een positief verband is met de omzetgroei van het bedrijf, dat gemiddeld met 8,1% stijgt, indien er een externe accountant aanwezig is. Verder is er een negatief verband aangetoond met betrekking tot de kans op falen van het bedrijf, dat gemiddeld met 29% daalt. Robson en Bennett (2000) vinden geen verband tussen de diensten die externe accountants aanbieden en de bedrijfsprestaties. Ook het onderzoek van Belmans (2021) toont aan dat er geen verband is tussen de aanwezigheid van een externe adviseur en de bedrijfsprestaties van KMO's.

Samenvattend heeft de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider een positieve relatie met de bedrijfsprestaties (Adomako & Danso, 2014). Bijkomend heeft de financiële kennis van de bedrijfsleider een negatieve relatie met het gebruik van een externe accountant (De Bruyckere et al., 2018). Echter, stelt ons onderzoek zich de vraag of de afname van adviesdiensten van de externe accountant een invloed heeft op de relatie tussen de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de bedrijfsprestaties. Hierover ontbreekt voorlopig wetenschappelijk onderzoek. De Bruyckere (2018) heeft wel onderzocht dat hoe groter de financiële kennis van de bedrijfsleider, hoe minder er gebruik wordt gemaakt van de diensten van een externe accountant. Weinig geletterde CEO's zullen daarentegen meer gebruikmaken van de adviesdiensten van een externe accountant om het gebrek aan financiële kennis te compenseren. Hieruit kunnen we stellen dat de financiële geletterdheid van de CEO en de adviesdiensten van de externe adviseurs substituten van elkaar zijn.

Wij verwachten dat het effect van de financiële kennis van de bedrijfsleider op de bedrijfsprestaties wordt verzwakt wanneer de bedrijfsleider meer adviesdiensten afneemt. De tweede hypothese luidt als volgt:

Hypothese 2: De hoeveelheid adviesdiensten die worden afgenomen van een externe accountants heeft een modererend effect op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties, in die zin dat de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties wordt afgezwakt in de aanwezigheid van een externe adviseur.

Figuur 1: conceptueel model

3 Methodologie

3.1 Dataset

Het empirisch onderzoek is gebaseerd op een dataset die tot stand is gebracht door drs. Rob Janssens en prof. dr. Maarten Corten. In het kader van een groter onderzoek naar de wijzigende rol van de externe accountant op vlak van digitalisatie, dienstverlening en algemene tevredenheid, werden er in juni 2020 enquêtes verstuurd naar 99.531 bedrijven. De geselecteerde ondernemingen zijn Belgische bedrijven met een grote focus op kleine KMO's. De grote meerderheid van de bedrijven bestaat uit besloten vennootschappen en eenmanszaken. In totaal werden er 7.240 (gedeeltelijke) antwoorden ontvangen, wat overeenstemt met een responspercentage van 7,27 procent.

De antwoorden van alle deelnemers zijn zorgvuldig verzameld door de UHasselt. Het doel is om aan de hand van deze data een antwoord te bieden op de onderzoeksvraag in deze masterproef. Er wordt gebruikgemaakt van het computerprogramma SPSS om de data te analyseren. De analyses worden in verschillende stappen uitgevoerd. Eerst volgt er een beschrijvende analyse van de steekproef, nadien een correlatietabel en ten slotte een meervoudige lineaire regressie om de hypothesen te testen.

Om van de 1741 volledig ingevulde enquêtes te evolueren naar de uiteindelijke dataset worden eerst enkele selectiecriteria toegepast (zie Tabel 1). Om de hypothesen te testen wordt een populatie van kleine en middelgrote ondernemingen uit België gebruikt. In dit onderzoek kan een KMO gezien worden als een bedrijf met een personeelsbestand bestaande uit maximaal 250 werknemers en een balanstotaal van maximaal 43 miljoen euro. Er werden 7 bedrijven verwijderd aangezien ze meer dan 250 werknemers in dienst hebben. Daarnaast werden ook 248 bedrijven verwijderd omdat ze geen data bevatten over het aantal werknemers. Hierna bleven er nog 1486 KMO's over.

Verder werd er ook aan *data cleaning* gedaan om *missing values* en *outliers* te verwijderen. Een *outlier* of uitschieter wordt gedefinieerd als een sterke afwijking van de rest van de data. Om de *outliers* te identificeren, is er gebruikgemaakt van een histogram. Daarnaast werd er ook gekeken naar het gemiddelde en de standaarddeviatie. Er is sprake van een *outlier* als een observatie drie standaarddeviaties van het gemiddelde ligt. De *missing values* en *outliers* zijn enkel verwijderd bij de variabelen die gebruikt zullen worden tijdens de regressies. Hierna bleven nog 400 bedrijven over.

Tabel 1

Steekproefselectie (in aantal bedrijven)

Dataselectie	Aantal bedrijven
Initieel totaal aantal bedrijven	1.741
Zonder bedrijven met meer dan 250 werknemers	(-7) = 1.734

Zonder bedrijven die geen data bevatten over het aantal werknemers	(-248) = 1.486
Zonder bedrijven die geen data bevatten over bedrijfsprestaties en uitschieters	(-1.086) = 400

3.2 Meting van de variabelen

3.2.1 Afhankelijke variabelen

De afhankelijke variabelen die in dit onderzoek worden gebruikt zijn de bedrijfsprestaties. Er zijn heel wat mogelijkheden om bedrijfsprestaties te meten. Robson en Bennett (2000) hebben bedrijfsprestaties gemeten aan de hand van de groei van KMO's. Carey (2015) daarentegen heeft bedrijfsprestaties gemeten aan de hand van zeven prestatiedimensies, namelijk winst, cashflow, marktontwikkeling, productontwikkeling, kostenbeheersing, omzetgroei en marktaandeel. Er kunnen ook niet-financiële maatstaven gebruikt worden om bedrijfsprestaties te meten, namelijk levensstijl en werkzekerheid.

In dit onderzoek zijn de bedrijfsprestaties gebaseerd op het werk van Kellermanns en Eddleston (2007). Er worden zeven prestatiegerelateerde maatstaven gebruikt waaronder de omzetgroei, groei in marktaandeel, groei in personeelsaantal, winstgevendheid, winstmarge op verkopen, kaspositie en het vermogen om groei uit winst te financieren. Er wordt gevraagd aan de bedrijfsleiders om voor elke prestatie maatstaf aan te geven of de huidige prestatie van de onderneming slechter (score 1), ongeveer gelijk (score 2) of beter (score 3) is dan de concurrentie (Kellermanns & Eddleston, 2007). Om een conclusie te kunnen trekken wordt het gemiddelde van alle bedrijfsprestaties berekend.

3.2.2 Onafhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabele die in deze masterproef wordt getoetst is de financiële geletterdheid van een ondernemer. Financiële geletterdheid is een kritische management competentie die managers in staat stelt om strategische beslissingen te nemen (Spinelli, Timmons & Adams, 2011). Er bestaat echter nog geen eenduidigheid over hoe financiële geletterdheid gemeten wordt. Huston (2010) erkende dat een algemeen aanvaarde definitie van financiële geletterdheid niet bestond, waardoor onderzoekers hun eigen betekenis hebben ontwikkeld.

De meting van financiële geletterdheid in deze masterproef is gebaseerd op de financiële kennisquiz die geïntroduceerd werd door Knoll en Houts (2012). Hierbij werden tien vragen opgesteld om het niveau van financiële basiskennis te meten. Als de respondent het juiste antwoord op een stelling geeft, krijgt hij/zij één punt. Er worden geen punten gegeven voor een fout antwoord. Om de score van de financiële geletterdheid te berekenen, worden alle juiste antwoorden opgeteld. De variabele *FG_Score* geeft de totaalscore weer van de quiz, en zal gebruikt worden om financiële geletterdheid te meten. Op basis van deze score kunnen we concluderen of een ondernemer al dan niet financieel geletterd is.

3.2.3 Modererende variabelen

Een modererende variabele is een variabele die een bijkomend effect heeft op de relatie tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele. Het is dus de aanwezigheid van een derde variabele die de oorspronkelijke relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen wijzigt (Bougie & Sekaran, 2019). Als modererende variabele zal er in dit onderzoek gebruikgemaakt worden van de hoeveelheid adviesdiensten die worden afgenomen van een externe accountant.

Als modererende variabele gebruiken we de hoeveelheid adviesdiensten die worden afgenomen van een externe accountant. De diensten kunnen onderverdeeld worden in vijf categorieën, namelijk de standaarddiensten, financiële diensten, juridische diensten, strategische diensten en operationele diensten. Hierna worden alle diensten binnen dezelfde categorie opgeteld en weergegeven als onafhankelijke variabele. Vervolgens volgt er ook een totaalscore van alle afgenomen diensten per bedrijf. In bijlage is een overzicht terug te vinden van alle diensten.

3.2.4 Controlevariabelen

Tot slot worden er drie controlevariabelen opgenomen in het model. Het effect van deze variabelen moet onder controle worden gehouden, aangezien ze een invloed hebben op de afhankelijke variabele. Als de controlevariabelen niet worden opgenomen in het regressiemodel, en toch een invloed lijken te hebben, kan er sprake zijn van "omitted variable bias". Hierdoor kan de schatting van de coëfficiënten vertekend zijn (Stock & Watson, 2020). In dit onderzoek worden er enerzijds bedrijfsspecifieke kenmerken gebruikt als controlevariabele. Anderzijds worden ook ondernemerskenmerken gebruikt aangezien deze ook een invloed kunnen hebben op bedrijfsprestaties.

Ten eerste wordt de leeftijd van het bedrijf gecontroleerd. De leeftijd wordt berekend door 2020, het jaar waarin de vragenlijst werd afgenomen, te verminderen met het oprichtingsjaar. Deze controlevariabele wordt opgenomen in deze masterproef omdat oudere bedrijven kunnen profiteren van eerdere bedrijfservaringen, waardoor ze een hogere mate van winst en duurzame groei hebben dan jonge bedrijven (Sørensen & Stuart, 2000). Daarnaast spelen de beschikbare middelen van het bedrijf ook een rol. Bedrijven die beschikken over meer financiële middelen of over de mogelijkheid om financiering te verkrijgen, zijn eerder geneigd om te investeren en op die manier groeikansen te benutten (Agyei, 2018).

De grootte van het bedrijf is gebaseerd op het natuurlijk logaritme van het aantal werknemers dat via Belfirst verkregen kon worden. Deze numerieke waarde is in voltijdse equivalenten. Deze controlevariabele wordt opgenomen in deze masterproef omdat grotere bedrijven doorgaans winstgeverder zijn vanwege hun marktmacht en grotere toegang tot kapitaalmarkten (Baumol, 1967). Daarnaast heeft de grootte van een bedrijf ook een invloed op groei, aangezien kleinere bedrijven worden geconfronteerd met grotere obstakels bij het verkrijgen van financiering (Schiffer & Weder, 2001).

CEO_Diploma zal weergegeven worden aan de hand van drie variabelen. 1 staat voor lager en secundair onderwijs, 2 staat voor hogeschool en 3 staat voor universiteit. We nemen deze controlevariabele op omdat het onderzoek van Cude (2010) aantoont dat een hoger opleidingsniveau de financiële geletterdheid van een ondernemer vergroot.

Tabel 2

Beschrijving variabelen

Afhankelijke variabelen	
B_Bedrijfsprestaties	De gemiddelde score....
B_Omzetgroei	De score die aangeeft hoe de omzetgroei van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
B_Marktaandeel	De score die aangeeft hoe de groei in marktaandeel van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
B_Personeel	De score die aangeeft hoe de groei in personeelsaantal van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
B_Winst	De score die aangeeft hoe de winstgevendheid van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
B_Winstmarge	De score die aangeeft hoe de winstmarge op verkopen van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
B_Groeifinanciering	De score die aangeeft hoe de mogelijkheid om groei te financieren met eigen middelen van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
B_Kaspositie	De score die aangeeft hoe de kaspositie van de onderneming is t.o.v de concurrenten.
Onafhankelijke variabelen	
FG_Score	De totaalscore die de respondent heeft behaald in de financiële geletterdheidstest.
Modererende variabelen	
AccDiensten_Standaard	Het aantal standaard diensten dat het bedrijf afneemt van de accountant.
AccDiensten_Financieel	Het aantal financiële diensten dat het bedrijf afneemt van de accountant.
AccDiensten_Juridisch	Het aantal juridische diensten dat het bedrijf afneemt van de accountant.

AccDiensten_Strategisch	Het aantal strategische diensten dat het bedrijf afneemt van de accountant.
AccDiensten_Operationeel	Het aantal operationele diensten dat het bedrijf afneemt van de accountant.
Controle variabelen	
B_Leeftijd	Natuurlijk logaritme van de leeftijd van het bedrijf (leeftijd = hoe lang het bedrijf in 2020 al bestond).
B_Werknemers	Natuurlijk logaritme van het totaal aantal werknemers op 31 december 2020.
CEO_Diploma	Het hoogst behaalde diploma van de CEO. 1 staat voor lager en secundair onderwijs, 2 staat voor hogeschool en 3 staat voor universiteit.

3.3 Beschrijvende analyse

3.3.1 Beschrijvende statistieken

Uit tabel 3 kan worden afgeleid dat de gemiddelde score op de financiële test 7,60 op 10 bedraagt. Op basis van grafiek 1 kunnen we stellen dat de KMO's uit onze steekproef voornamelijk een hoog cijfer hebben gehaald op de financiële kennisquiz. Slechts 4,6% van de CEO's behaalde een onvoldoende. 51,7% van de CEO's behaalde minstens een 8 op 10. Hierdoor stellen we vast dat de KMO's uit onze steekproef een hoog niveau van financiële geletterdheid hebben.

Wanneer we kijken naar de bedrijfsprestaties zien we dat de gemiddelde bedrijfsprestaties 2,05 bedragen met een standaardafwijking van 0,5387. Verder ligt de leeftijd van de gemiddelde KMO rond de elf jaar. De KMO's uit onze steekproef zijn bijgevolg voornamelijk jongere ondernemingen. Verder bestaat onze steekproef uit KMO's die gemiddeld twaalf werknemers tewerkstellen. We kunnen dus stellen dat het voornamelijk gaat om kleine KMO's. Wat betreft het hoogst behaalde diploma van de ondernemer is het duidelijk dat de meerderheid van de respondenten een diploma van hoger onderwijs heeft behaald. Naast het aantal observaties wordt in de tabel ook het minimum, maximum, gemiddelde, mediaan en standaardafwijking vermeld van alle variabelen.

Verder zien we het aantal diensten die bedrijven afnemen van hun externe accountant. De diensten worden opgedeeld in vijf categorieën: standaard diensten, financiële diensten, juridische diensten, strategische diensten en operationele diensten. De standaard categorie bestaat uit 7 diensten. Er worden gemiddeld 5 diensten per onderneming afgenomen van de externe accountant. De financiële diensten bestaan uit 10 diensten en hier worden gemiddeld 1,7 diensten afgenomen. De juridische categorie wordt ingedeeld in vier diensten en er worden gemiddeld iets meer dan 1 dienst afgenomen. Hier worden

gemiddeld 1,23 diensten afgenomen. Slechts 11,9% van de ondernemingen nemen meer dan 2 juridische diensten af. Verder maken slechts enkele bedrijven gebruik van strategische diensten. Tot slot bestaan de operationele diensten uit 6 diensten en hier wordt gemiddeld 1 dienst afgenomen.

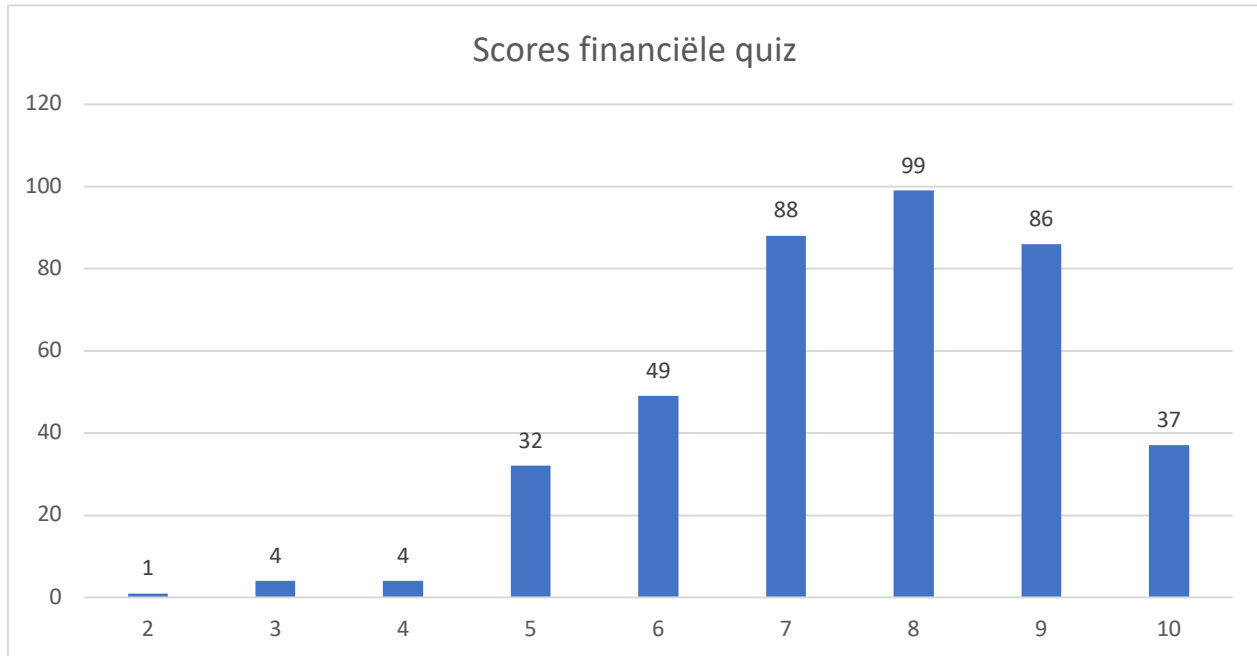
Tabel 3

Algemene beschrijvende statistieken (N = 400)

Variabele	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Mediaan	Standaardafwijking
Bedrijfsprestaties	1	3	2,0509	2	0,5387
FG_Score	2	10	7,59	8	1,534
AccDiensten_standaard	0	7	5,0450	5	1,7089
AccDiensten_Financieel	0	10	1,7	1	1,905
AccDiensten_Juridisch	0	4	1,3050	1	1,1181
AccDiensten_Strategisch	0	6	0,650	0	1,0749
AccDiensten_Operationeel	0	6	1,1075	1	1,2708
AccDiensten_Totaal	0	33	9,8075	9	4,9797
B_Leeftijd	0	70	11,2690	8	10,7605
B_Werknemers	0	250	12,29	2,50	29,802
CEO_Diploma	1	3	2,280	2	0,7436

Grafiek 1

Histogram financiële quiz (in aantallen)

3.3.2 Correlatie

In tabel 4 kan de Pearson correlatie teruggevonden worden die een overzicht biedt van de correlaties tussen de verschillende variabelen. In deze tabel worden de gemiddelde bedrijfsprestaties en de gemiddelde afname adviesdiensten van de externe accountant weergegeven. Tabel 5 geeft een meer gedetailleerd overzicht weer van alle afzonderlijke adviesdiensten en bedrijfsprestaties. De Pearson correlatiecoëfficiënt situeert zich tussen -1 en +1.

In tabel 4 kan er onder andere vastgesteld worden dat er een positieve correlatie bestaat, die significant is op 1 procent significantieniveau, tussen de variabele *Bedrijfsprestaties* en de variabele *AccDiensten_Totaal*. Naarmate bedrijven meer gebruik maken van accountantsdiensten vertonen ze betere bedrijfsprestaties ten opzichte van de concurrenten. Een positieve correlatie, op 5 procent significantieniveau, is dan weer terug te vinden tussen *FG_Score* en de variabele *Bedrijfsprestaties*. Dit suggereert dat hoe hoger de financiële geletterdheid van CEO, hoe beter de prestaties ten opzichte van de concurrenten zullen zijn. Daarnaast kan er ook een positieve correlatie worden vastgesteld tussen *Bedrijfsprestaties* en de variabele *B_Werknemers* die significant is op 5 procent significantieniveau. Ten slotte kan er ook een logische positieve correlatie worden geconstateerd tussen *FG_Score* en *CEO_Diploma*, die significant is op 1 procent significantieniveau. Dit suggereert dat hoe hoger het diploma van de CEO is, hoe hoger de score op de financiële test zal zijn.

In tabel 5 kan worden vastgesteld dat er een positieve correlatie bestaat tussen alle individuele bedrijfsprestaties en de variabele *AccDiensten_Standaard*, op 1 procent significantieniveau. Dit suggereert dat hoe meer standaarddiensten er worden afgenomen van de externe accountant, hoe beter de bedrijfsprestaties ten opzichte van de concurrenten zullen zijn.

Tot slot werd er ook getest op multicollineariteit om na te gaan of er een hoge correlatie tussen twee variabelen aanwezig is, aangezien dit een vertekend beeld kan geven omtrent de verbanden en de coëfficiënten. Echter geeft de correlatietabel geen significante correlaties weer boven 0,8 en geeft bijgevolg geen aanwijzing op multicollineariteit. Ook de VIF scores tonen aan dat er geen multicollineariteit is.

Tabel 4

Pearsoncorrelatiematrix

	Bedrijfsprestaties	FG_Score	Acc_Diensten_totaal	B_leeftijd	B_Werknemers	CEO_Diploma
Bedrijfsprestaties	1					
FG_Score	0,109**	1				
AccDiensten_totaal	0,267***	0,014	1			
B_leeftijd	0,030	-0,16	0,034	1		
B_Werknemers	0,123**	0,018	0,105**	0,048	1	
CEO_Diploma	0,095	0,274***	-0,010	-0,113	-0,058	1

Opmerkingen: **, *** staat voor een significantieniveau van respectievelijk 5 en 1 procent; N = 400

Tabel 5

Pearsoncorrelatiematrix

Opmerkingen: **, *** staat voor een significantieniveau van respectievelijk 5 en 1 procent; N = 400; vetgedrukt bij absolute correlatie > 0,5

	B_Omzetgroei	B_Marktaandeel	B_Personeel	B_Winst	B_Winstmarge	B_Groefinanciering	B_Kaspositie	FG_Score	AccD_Stand	AccD_Financieel	AccD_Juridisch	AccD_Strategisch	AccD_Operatieel	B_Leeftijd	B_Werknemers	CEO_Diploma
B_Omzetgroei	1															
B_Marktaandeel	0,792***	1														
B_Personeel	0,599***	0,627***	1													
B_Winst	0,580***	0,512***	0,414***	1												
B_Winstmarge	0,473***	0,473***	0,421***	0,669***	1											
B_Groefinanc.	0,481***	0,460***	0,416***	0,511***	0,477**	1										
B_Kaspositie	0,487***	0,464***	0,432***	0,571***	0,471***	0,722***	1									
FG_Score	0,093	0,066	-0,005	0,096	0,080	0,130***	0,118**	1								
AccD_Stand.	0,257***	0,180***	0,144***	0,229***	0,159***	0,196***	0,211***	0,148***	1							
AccD_Financieel	0,118**	0,087	0,174***	0,132***	0,136***	0,120**	0,074	-0,141***	0,233***	1						
AccD_Juridisch	0,131***	0,087	0,121**	0,157***	0,110**	0,161***	0,166***	0,151***	0,321***	0,351***	1					

	B_Omzetgroei	B_Marktaandeel	B_Personeel	B_Winst	B_Winstmarge	B_Groefinanciering	B_Kaspositie	FG_Score	AccD_Standdaard	AccD_Financieel	AccD_Juridisch	AccD_Strategisch	AccD_Operatieel	B_Leeftijd	B_Werknemers	CEO_Diploma
AccD_Strat.	0,153***	0,136***	0,188***	0,166***	0,121**	0,142***	0,090	-0,077	0,239***	0,606***	0,273***	1				
AccD_Operat.	0,096	0,10**	0,181***	0,160***	0,130***	0,169***	0,135***	0,001	0,267***	0,482***	0,414***	0,490***	1			
B_Leeftijd	0,013	0,029	0,004	0,009	-0,034	0,028	0,088	-0,016	0,031	0,031	0,086	-0,016	-0,025	1		
B_WN	0,132***	0,156***	0,236***	0,029	0,090	0,059	0,041	0,018	0,034	0,087	0,072	0,079	0,106**	0,048	1	
CEO_Diploma	0,020	0,010	0,024	0,096	0,112**	0,168***	0,066	0,274***	0,075	-0,127**	0,045	-0,015	0,021	0,113	-0,058	1

3.4 Empirische resultaten

3.4.1 Bestuderen hypothese 1: relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties

Om de eerste hypothese te toetsen met betrekking tot de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de bedrijfsprestaties wordt er een meervoudige lineaire regressie uitgevoerd. Dit wordt enerzijds voor de gemiddelde bedrijfsprestaties gedaan en nadien voor de specifieke bedrijfsprestaties.

We kunnen uit tabel 6 vaststellen dat er geen significante invloed wordt gedetecteerd van financiële geletterdheid op de gemiddelde bedrijfsprestaties. We vinden bijgevolg geen bewijs voor hypothese 1 waardoor het regressiemodel in zijn geheel niet significant is. Hypothese 1 wordt dus niet aanvaard.

De voorgaande beschrijvende statistieken geven weer dat de financiële geletterdheid van de bedrijfsleiders uit onze steekproef erg hoog is. Slechts 4,6% van de CEO's behaalde een onvoldoende. Het hoog niveau van financiële geletterdheid kan een reden zijn van de niet-identificatie van de relatie. Echter kan de financiële geletterdheid van de CEO onder bepaalde omstandigheden wel een invloed uitoefenen op de bedrijfsprestaties. Zo kunnen externe adviseurs de beperkte financiële kennis van de CEO opvangen (substitutie-effect), wat kan leiden tot betere bedrijfsprestaties. Dit substitutie-effect wordt in de volgende sectie getest.

3.4.2 Bestuderen hypothese 2: de invloed van de afname van adviesdiensten van de externe accountant op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties

In dit onderdeel wordt er gekeken of de hoeveelheid afgenomen adviesdiensten van de externe accountant een invloed heeft op de relatie tussen bedrijfsprestaties en de financiële geletterdheid van de bedrijfsleiders. Voor de bedrijfsprestaties wordt er gekeken naar de gemiddelde bedrijfsprestaties en vervolgens naar iedere specifieke bedrijfsprestatie namelijk omzetgroei, marktaandeel, personeel, winst, winstmarge, groei financiering en kaspositie. Voor de adviesafname wordt er eerst naar de sommatie van de adviesafname gekeken. Nadien worden de verschillen tussen de adviesdiensten geanalyseerd namelijk standaard, financieel, juridisch, strategisch en operationeel.

Er zijn zes tabellen opgesteld. Uit de eerste tabel wordt een overzicht gegenereerd met de resultaten van de meervoudige lineaire regressies met het totaal aantal afgenomen adviesdiensten van de externe accountant als moderator. In de vijf volgende tabellen worden de adviesdiensten individueel onderzocht.

Om conclusies te kunnen trekken is het belangrijk om naar de algemene trend van de coëfficiënten te kijken omdat de analyses meerdere malen worden herhaald en er dan altijd wel iets significant aan het licht kan komen (Jansen, 1994). Dit fenomeen wordt in de statistiek een type-I-fout genoemd.

Tabel 6

Relatie tussen financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groeifinanciering	Kaspositie
Constante	1,678*** (0,174)	1,822*** (0,225)	-16,691* (10,143)	-20,256* (10,631)	-11,006 (10,732)	-3,422 (10,271)	-9,809 (11,328)	-1,778 (11,417)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,020 (0,022)	0,023 (0,028)	0,012 (0,027)	-0,020 (0,027)	0,029 (0,079)	0,010 (0,027)	0,047 (0,030)	0,046 (0,030)
Controlevariabelen								
Diploma	0,071* (0,044)	0,010 (0,056)	-0,012 (0,055)	0,031 (0,054)	0,060 (0,056)	0,127 (0,055)	0,152** (0,061)	0,054** (0,062)
Werknemers	0,002* (0,001)	0,002* (0,001)	0,003** (0,001)	0,004*** (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,002 (0,003)	0,001 (0,004)	0,002 (0,004)	0,001 (0,004)	0,000 (0,004)	-0,001 0,004	0,004 (0,004)	0,007 (0,004)
Model F-statistiek gecorrigeerde R2	1,916 0,013	0,936 -0,001	1,553 0,009	3,616*** 0,052*	4,589 0,006	1,787 0,013	2,865** 0,031	1,305 0,005

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

In tabel 7 is de totale adviesafname terug te vinden waarbij we een positief significant resultaat kunnen vaststellen tussen de totale adviesafname en de gemiddelde bedrijfsprestaties. Hoe meer advies een bedrijf afneemt, hoe sterker de bedrijfsprestaties dus zullen zijn. Verder is er ook een positief verband tussen de financiële geletterdheid van een CEO en de gemiddelde bedrijfsprestaties en winst. Tot slot is er een negatief verband tussen de totale adviesafname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Concreet betekent dit: "hoe meer advies een bedrijf afneemt, hoe zwakker het positieve effect van financiële geletterdheid op de bedrijfsprestaties". Bovendien bedraagt R^2 8,4 procent, wat betekent dat 8,4 procent van de variantie van de gemiddelde bedrijfsprestaties wordt verklaard door de variabelen van het regressiemodel. De p-waarde bedraagt 0,05, waardoor het model significant is op het 5 procent significantieniveau. Indien de bedrijfsprestaties meer in detail worden bekeken, zien we dat er bij personeel en winst een negatief modererend significant resultaat zal bekomen worden. Wat opvalt is dat in de volgende tabellen dezelfde trend te zien is waarbij er wederom een negatief significant resultaat wordt bekomen voor de afname van adviesdiensten op relatie de relatie tussen de gemiddelde bedrijfsprestaties en de financiële geletterdheid.

In tabel 8 wordt de invloed van de standaard adviesafname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties onderzocht. Er is een positief significant effect tussen de standaardadviesafname en de bedrijfsprestaties. Behalve voor marktaandeel kon er geen significant effect gevonden worden. Verder kon er ook een positief significant effect gevonden worden tussen de financiële geletterdheid van de CEO en de gemiddelde bedrijfsprestaties, winst en groeifinanciering. Tot slot is er een negatief significant resultaat terug te vinden tussen de standaard adviesafname op de relatie tussen financiële geletterdheid en de bedrijfsprestaties, namelijk de gemiddelde bedrijfsprestaties, winst en personeel. R^2 bedraagt 11,6 procent, wat betekent dat 11,6 procent van de variantie van de gemiddelde bedrijfsprestaties wordt verklaard door de variabelen van het regressiemodel.

Tabel 9 geeft de invloed van financiële adviesdiensten op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Er is een positief significant effect tussen de financiële adviesafname en de gemiddelde bedrijfsprestaties, omzetgroei, marktaandeel, personeel en winst. Verder is er ook een positief significant effect tussen de financiële geletterdheid van de CEO en de gemiddelde bedrijfsprestaties, winst en groeifinanciering. Tot slot is er wederom een negatief significant resultaat teruggevonden tussen de financiële adviesafname op de relatie tussen de financiële geletterdheid en de gemiddelde bedrijfsprestaties op 5 procent significantieniveau. Verder is er ook een negatief modererend significant resultaat gevonden voor omzetgroei, marktaandeel, winst en personeel.

In tabel 10 en 12 wordt de invloed van juridische diensten en operationele diensten onderzocht op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Er zijn geen significante resultaten gevonden tussen de afname van juridische/ operationele diensten en de bedrijfsprestaties. Er worden ook geen significante resultaten gevonden tussen de afname van adviesdiensten op de relatie tussen de financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties.

Tabel 7

Invloed van de totale advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groeifinanciering	Kaspositie
Constante	0,814** (0,369)	1,005** (0,481)	1,105** (0,471)	0,775* (0,451)	0,109 (0,488)	0,933** (0,473)	0,850* (0,518)	0,962* (0,525)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,106** (0,049)	0,097 (0,064)	0,097 (0,063)	0,084 (0,061)	0,202*** (0,065)	0,085 (0,063)	0,075 (0,069)	0,090 (0,070)
Moderator								
Totaal advies	0,108*** (0,041)	0,103* (0,054)	0,098* (0,052)	0,127*** (0,050)	0,187*** (0,054)	0,092* (0,053)	0,065 (0,058)	0,072 (0,058)
Afname*Finan. kennis	-0,011** (0,005)	-0,009 (0,007)	-0,011 (0,007)	-0,014** (0,007)	-0,022*** (0,007)	-0,009 (0,007)	-0,004 (0,008)	-0,006 (0,008)
Controlevariabelen								
Diploma	0,067 0,042	0,006 (0,055)	-0,004 (0,054)	0,040 (0,053)	0,081 (0,056)	0,126** (0,054)	0,159*** (0,060)	0,054 (0,060)
Werknemers	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,002 (0,001)	0,004*** (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,001 (0,003)	0,000 (0,004)	0,001 (0,004)	-0,001 (0,004)	0,001 (0,004)	-0,002 0,004	0,003 (0,004)	0,006 (0,004)
Model F-statistiek gecorrigeerde R2	4,341*** 0,084	2,836*** 0,057	1,807* 0,0337	4,419*** 0,102	3,665*** 0,072	2,689 0,054	4,383*** 0,085	2,484** 0,050

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

Tabel 8

Invloed van standaard advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groeifinanciering	Kaspositie
Constante	0,552 (0,452)	0,861 (0,587)	1,235** (0,581)	0,586 (0,555)	-0,105 (0,603)	0,643 (0,588)	0,252 (0,643)	0,472 (0,645)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,116* (0,059)	0,082 (0,077)	0,051 (0,076)	0,095 (0,074)	0,198** (0,079)	0,107 (0,077)	0,140* (0,084)	0,126 (0,084)
Moderator								
Standaardadvies	0,262*** (0,091)	0,232** (0,118)	0,157 (0,117)	0,278** (0,113)	0,386*** (0,121)	0,234** (0,118)	0,260** (0,129)	0,250* (0,130)
Afname*Finan. kennis	-0,022* (0,012)	-0,015 (0,015)	-0,010 (0,015)	-0,027* (0,015)	-0,038** (0,015)	-0,022 (0,015)	-0,021 (0,017)	-0,019 (0,017)
Controlevariabelen								
Diploma	0,047 0,042	-0,017 (0,054)	-0,017 (0,054)	0,023 (0,053)	0,060 (0,056)	0,111** (0,054)	0,136** (0,060)	0,031 (0,060)
Werknemers	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,002* (0,001)	0,004 (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,001 (0,003)	0,000 (0,004)	0,001 (0,004)	-0,001 (0,004)	0,000 (0,004)	-0,002 0,004	0,002 (0,004)	0,006 (0,004)
Modelstatistieken toevoegen	6,178*** 0,116	4,876*** 0,094	2,775** 0,056	4,609*** 0,106	4,589*** 0,089	3,114*** 0,249	4,830*** 0,093	3,998*** 0,078

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

Tabel 9

Invloed van de financiële advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groeifinanciering	Kaspositie
Constante	1,331*** (0,232)	1,445*** (0,301)	1,528*** (0,291)	1,363*** (0,285)	1,019*** (0,305)	1,449*** (0,294)	1,189*** (0,325)	1,286*** (0,327)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,061** (0,029)	0,068* (0,037)	0,059* (0,036)	0,023 (0,035)	0,101*** (0,038)	0,029 (0,036)	0,062 (0,040)	0,077* (0,041)
Moderator								
Financieel advies	0,214** (0,099)	0,234* (0,128)	0,243** (0,124)	0,242** (0,119)	0,374*** (0,130)	0,113 (0,125)	0,085 (0,138)	0,161 (0,139)
Afname*Finan. kennis	-0,027** (0,013)	-0,030* (0,017)	-0,034** (0,017)	-0,029* (0,016)	-0,049*** (0,017)	-0,011 (0,017)	-0,007 (0,019)	-0,021 (0,019)
Controlevariabelen								
Diploma	0,076* (0,043)	0,015 (0,056)	0,001 (0,055)	0,054 (0,054)	0,094* (0,057)	0,138** (0,055)	0,168*** (0,061)	0,058 (0,061)
Werknemers	0,002* (0,001)	0,002* (0,001)	0,003** (0,001)	0,004*** (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,002 (0,003)	0,001 (0,004)	0,002 (0,004)	0,000 (0,004)	0,000 (0,004)	-0,001 0,004	0,003 (0,004)	0,007 (0,004)
Model F-statistiek gecorrigeerde R2	2,145** 0,044	1,223 0,025	1,412 0,029	3,100*** 0,074	2,304** 0,047	1,874* 0,038	2,554** 0,051	1,298 0,027

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

Tabel 10

Invloed van de juridische advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groeifinanciering	Kaspositie
Constante	1,529*** (0,251)	1,542*** (0,326)	1,609*** (0,316)	1,725*** (0,303)	1,343*** (0,332)	1,502*** (0,318)	1,325*** (0,350)	1,631*** (0,351)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,034 (0,033)	0,057 (0,043)	0,048 (0,042)	-0,021 (0,041)	0,056 (0,044)	0,029 (0,042)	0,043 (0,046)	0,020 (0,046)
Moderator								
Juridisch advies	0,169 (0,157)	0,268 (0,203)	0,246 (0,197)	0,077 (0,188)	0,263 (0,207)	0,166 (0,198)	0,105 (0,218)	0,001 (0,219)
Afname*Finan. kennis	-0,016 (0,020)	-0,030 (0,026)	-0,030 (0,025)	-0,005 (0,024)	-0,027 (0,026)	-0,018 (0,025)	-0,004 (0,028)	0,012 (0,028)
Controlevariabelen								
Diploma	0,065 (0,044)	0,003 (0,056)	-0,004 (0,055)	0,042 (0,054)	0,082 (0,057)	0,126** (0,055)	0,154*** (0,061)	0,051 (0,061)
Werknemers	0,002* (0,001)	0,002 (0,001)	0,002* (0,001)	0,004*** (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,001 (0,003)	0,000 (0,004)	0,001 (0,004)	0,000 (0,004)	0,001 (0,004)	-0,002 (0,004)	0,002 (0,004)	0,006 (0,004)
Model F-statistiek gecorrigeerde R2	1,875* 0,038	1,001 0,021	0,991 0,021	2,446*** 0,059	1,421 0,029	1,632 0,033	2,877*** 0,057	2,057 0,042

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

Tabel 12

Invloed van de operationele advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groeifinanciering	Kaspositie
Constante	1,558*** (0,2193)	1,781*** (0,2846)	1,7697*** (0,276)	1,6713*** (0,2701)	1,405*** (0,290)	1,4892*** (0,277)	1,2696*** (0,303)	1,455*** (0,3072)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,0324 (0,0288)	0,0259 (0,037)	0,0268 (0,036)	-0,0153 (0,036)	0,0523 (0,0380)	0,0312 (0,036)	0,0502 (0,04)	0,0496 (0,0403)
Moderator								
Operationeel advies	0,1353 (0,1416)	0,0483 (0,184)	0,127 (0,178)	0,1135 (0,1705)	0,2083 (0,1873)	0,1954 (0,178)	0,1227 (0,196)	0,096 (0,198)
Afname*Finan. kennis	-0,0123 (0,0182)	-0,0028 (0,024)	-0,0148 (0,023)	-0,0079 (0,022)	-0,0233 (0,0241)	-0,0212 (0,023)	-0,004 (0,025)	-0,0043 (0,0255)
Controlevariabelen								
Diploma	0,0657 (0,043)	0,0075 (0,057)	-0,003 (0,055)	0,040 (0,053)	0,083 (0,057)	0,1237** (0,055)	0,154** (0,060)	0,051 (0,061)
Werknemers	0,002 (0,001)	0,002 (0,001)	0,002* (0,001)	0,004*** (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,002 (0,003)	0,001 (0,004)	0,001 (0,004)	0,000 (0,004)	0,001 (0,004)	-0,002 0,004	0,003 (0,004)	0,007 (0,004)
Model F-statistiek gecorrigeerde R2	1,7408 0,0356	0,7193 0,0150	0,8207 0,0171	2,7133*** 0,0653	1,167 0,0241	1,7474 0,0357	3,284*** 0,065	1,528 0,0314

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

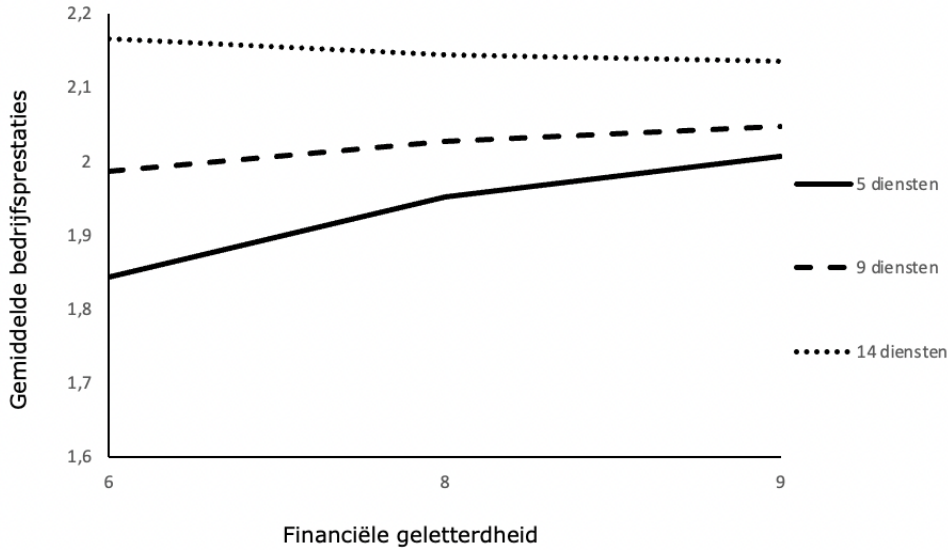
Tot slot wordt in tabel 11 de invloed van strategische diensten onderzocht op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Er is een positief significant verband tussen de financiële geletterdheid van een CEO en de gemiddelde bedrijfsprestaties, winst, groeifinanciering en de kaspositie. Verder is er ook een positief significant verband tussen de afname van strategische adviesdiensten en de gemiddelde bedrijfsprestaties, marktaandeel, personeel, winst en winstmarge. Er wordt wederom een negatief significant resultaat gevonden tussen de afname van strategische adviesdiensten op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties. Bij de gemiddelde bedrijfsprestaties op een significantieniveau van 5 procent, personeel op een significantieniveau van 5 procent en winst op een significantieniveau van 1 procent.

Hieruit kunnen we concluderen dat het effect van financiële kennis op bedrijfsprestaties wordt verzwakt wanneer de CEO meer adviesdiensten opneemt. We vinden bijgevolg bewijs voor de tweede hypothese. Een verklaring hiervoor is dat weinig geletterde CEO's aanleiding geven tot lagere prestaties, tenzij ze gebruikmaken van externe adviseurs. Dit komt doordat financiële geletterdheid van de CEO en de afname van adviesdiensten substituten van elkaar zijn. In de literatuur is er een onderzoek terug te vinden die in lijn ligt met onze resultaten. De Bruyckere (2018) heeft onderzocht dat hoe groter de financiële kennis van de bedrijfsleider, hoe minder er gebruik wordt gemaakt van de diensten van een externe accountant. Enkel bij juridische en operationele diensten is dit effect niet zichtbaar. Een reden hiervoor kan zijn dat deze diensten geen financieel karakter hebben waardoor dit niet *gelinkt* kan worden aan de financiële kennisquiz.

Om de aard van de interactie tussen de gemiddelde bedrijfsprestaties en de totale adviesdiensten verder weer te geven wordt er gebruikgemaakt van de Johnson-Neyman techniek. De grafiek geeft de sterkte van het effect van financiële geletterdheid op bedrijfsprestaties weer, bij verschillende gradaties van adviesafname. In het totaal kunnen er 33 diensten worden afgenomen. Indien er slechts 5 diensten worden afgenomen zien we dat de bedrijfsprestaties stijgen indien de financiële geletterdheid stijgt. Dit komt omdat er weinig adviesafname is waardoor de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider een grote impact op de bedrijfsprestaties zal hebben. Als er 9 diensten worden afgenomen zien we nog steeds een stijging maar dit keer minder sterk. Dit komt omdat er meer diensten worden afgenomen waardoor de impact van de financiële geletterdheid afneemt. Indien er tot slot 14 diensten worden afgenomen zal de financiële geletterdheid een zeer lichte negatieve impact hebben op de bedrijfsprestaties. Dit komt doordat financiële geletterdheid en de hoeveelheid afgenomen adviesdiensten substituten van elkaar zijn. Op dit punt zal de financiële geletterdheid geen invloed meer hebben op de bedrijfsprestaties.

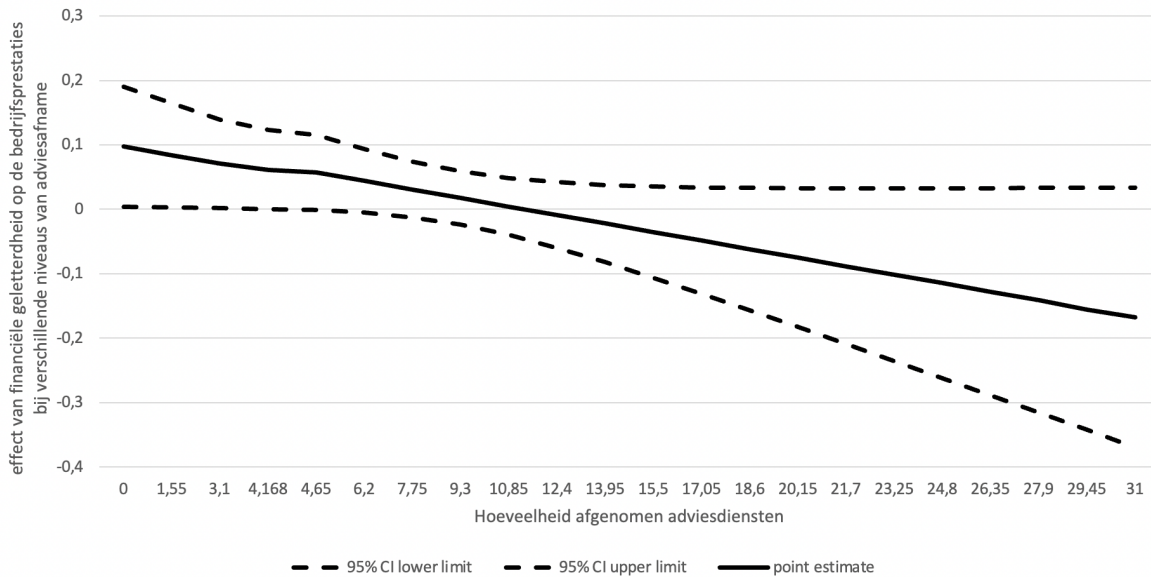
Grafiek 2

Johnson Neyman: moderatie totaal adviesdiensten in de relatie tussen financiële geletterdheid en gemiddelde bedrijfsprestaties

Grafiek 3

Graphing moderation of PROCESS v3.0

Tabel 11

Invloed van de strategische advies afname op de relatie tussen financiële geletterdheid en bedrijfsprestaties (N = 400)

	Gemiddelde bedrijfsprest.	Omzetgroei	Marktaandeel	Personeel	Winst	Winstmarge	Groefinanciering	Kaspositie
Constante	1,412*** (0,195)	1,601*** (0,253)	1,664*** (0,246)	1,445*** (0,238)	1,175*** (0,257)	1,423*** (0,248)	1,198*** (0,272)	1,305*** (0,276)
Onafhankelijke var.								
Financiële geletterdheid	0,050** (0,025)	0,044 (0,032)	0,035 (0,031)	0,014 (0,031)	0,083*** (0,033)	0,040 (0,032)	0,059* (0,035)	0,072** (0,035)
Moderator								
Strategisch advies	0,412*** (0,162)	0,309 (0,210)	0,336* (0,204)	0,503*** (0,191)	0,711*** (0,213)	0,408** (0,206)	0,200 (0,226)	0,362 (0,229)
Afname*Finan. kennis	-0,045** (0,022)	-0,028 (0,028)	-0,035 (0,028)	-0,056** (0,026)	-0,089*** (0,029)	-0,050* (0,028)	-0,010 (0,031)	-0,041 (0,031)
Controlevariabelen								
Diploma	0,068 (0,043)	0,010 (0,056)	-0,001 (0,054)	0,040 (0,053)	0,081 (0,057)	0,126** (0,055)	0,163*** (0,060)	0,053 (0,061)
Werknemers	0,002* (0,001)	0,002 (0,001)	0,002* (0,001)	0,004*** (0,001)	0,001 (0,001)	0,002 (0,001)	0,001 (0,001)	0,000 (0,001)
Leeftijd	0,002 (0,003)	0,001 (0,004)	0,001 (0,004)	0,000 (0,004)	0,001 (0,004)	-0,002 (0,004)	0,003 (0,004)	0,006 (0,004)
Model F-statistiek gecorrigeerde R2	3,314** 0,066	2,075* 0,042	1,779 0,036	4,343*** 0,101	2,962*** 0,059	2,228** 0,045	3,827*** 0,075	1,751 0,036

*, **, *** geeft het significantieniveau onder 0,10, 0,05 en 0,01 aan; standaardfouten tussen haakjes

4. Conclusie

Deze masterproef verricht onderzoek naar het verband tussen de financiële geletterdheid van de ondernemer en de bedrijfsprestaties van een KMO. Om die vraag te beantwoorden werd er eerst een literatuurstudie uitgevoerd om de bestaande wetenschappelijke literatuur in kaart te brengen. Vervolgens werd er een empirisch onderzoek verricht om de hypothesen die uit de literatuurstudie zijn voortgevloeid te testen. In de literatuurstudie werd duidelijk dat ondernemers dagelijks geconfronteerd worden met complexe financiële en economische beslissingen (Drexler, Fischer en Schoar, 2014). Om op een juiste manier te kunnen handelen wordt er verondersteld dat elke ondernemer een basis aan financiële kennis moet hebben. CEO's met een goede financiële geletterdheid zouden beter in staat zijn om goede bedrijfsresultaten te bereiken (Yanhong Qian, 2019; Usama, 2019). Echter zijn er heel wat ondernemers die worden bijgestaan door een externe adviseur hetgeen, ten gevolge van de aanlevering van adequaat bedrijfsadvies, ook kan leiden tot verbeterde prestaties. Daarom was het interessant om bijkomend te onderzoeken of de hoeveelheid afgenomen adviesdiensten van de externe adviseur een invloed heeft op de link tussen financiële geletterdheid van de bedrijfsleider en de bedrijfsprestaties van de onderneming.

Het onderzoek, waarbij 1.710 ondernemers worden bevraagd, stelt dat er geen statistisch verband te leggen is tussen de financiële geletterdheid van de ondernemer en de bedrijfsprestaties, waardoor hypothese 1 niet aanvaard kan worden. Dit resultaat is enerzijds verrassend aangezien er studies zijn die een positief verband aantonen. Adomako et al. (2015) en Hossain (2020) hebben namelijk geconcludeerd dat financiële geletterdheid ervoor zorgt dat managers betere financieringsbeslissingen nemen waardoor de groei van de ondernemingen bevorderd zal worden. Ook Tuffour et al. (2020) heeft vastgesteld dat de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider een effect heeft op de winst van een onderneming. Anderzijds stelden Yakob en Ahmad Rusli (2021) dat de bevindingen uit eerdere studies vaag en inconsistent zijn. Na deze resultaten en de literatuurstudie kunnen we de vraag stellen of de financiële geletterdheid van de bedrijfsleider misschien toch niet zo belangrijk is als we hadden voorgesteld. Externe adviseurs kunnen namelijk de beperkte financiële kennis van de bedrijfsleider opvangen en bijdragen tot betere bedrijfsprestaties. Uit een onderzoek van Vaccaro (2012) blijkt namelijk dat de implementatie van een effectief financieel beleid niet alleen afhangt van de financiële kennis van de bedrijfsleider, maar ook van de beschikbaarheid van financiële kennis van een externe adviseur. Vandaar dat verwacht wordt dat de invloed van financiële geletterdheid op bedrijfsprestaties minder sterk aanwezig zal zijn indien er veel gebruikgemaakt wordt van adviesdiensten van een externe accountant.

Het doel van dit onderzoek is om zowel de wetenschappelijke als de maatschappelijke relevantie van dit onderwerp aan te kaarten bij bedrijfsleiders en externe accountants. In voorgaande studies werd steeds de vraag naar advies geanalyseerd, zonder te kijken naar de hoeveelheid advies die werd afgenomen. Dit onderzoek bestudeert dus voor het eerst in welke mate de hoeveelheid afgenomen adviesdiensten een invloed heeft op de link tussen financiële geletterdheid en de bedrijfsprestaties. Er zijn enkele

significante resultaten gevonden. Voor de totale, standaard, financiële en strategische adviesdiensten hebben we een significant negatief modererend effect gevonden. De resultaten geven weer dat weinig geletterde CEO's aanleiding geven tot lagere prestaties, tenzij ze in sterke mate gebruikmaken van externe adviseurs. Dit komt doordat een goed financieel geletterde CEO en de afname van adviesdiensten substituten van elkaar zijn. Voor de juridische en operationele adviesdiensten hebben we geen significant effect gevonden.

Dit onderzoek heeft uiteraard enkele beperkingen die aanleiding kunnen geven tot toekomstig onderzoek. De eerste beperking heeft te maken met de definiëring van de gebruikte variabelen. Er bestaat namelijk geen eenduidige definitie van financiële geletterdheid (Hung et al., 2009). Bijgevolg is er ook geen duidelijke manier om financiële geletterdheid te meten (Hossain, 2020; Remund, 2010). In de toekomst is het dus belangrijk om een eenduidige definitie te ontwikkelen. Verder is het ook belangrijk dat er een duidelijke manier is om financiële geletterdheid te meten. Hierdoor zouden de onderzoeken omtrent financiële geletterdheid beter te vergelijken zijn.

Daarnaast kan de vraag worden gesteld of de bedrijfsprestaties wel objectief gemeten zijn geweest. De bedrijfsleiders hebben hun bedrijf moeten vergelijken met die van hun concurrenten aan de hand van een schaal van 1 tot 3 (1=slechter, 2=even goed en 3=beter). Het is namelijk moeilijk om hun onderneming correct in te schatten ten opzichte van de concurrenten. Daarom is het in de toekomst interessant om de hypothese opnieuw te analyseren maar dan met objectieve cijfers uit de balans en jaarrekening zoals bijvoorbeeld de return on assets.

Verder is de gemiddelde leeftijd van de KMO's in onze steekproef elf jaar en er werken gemiddeld 12 werknemers. Hierdoor is onze steekproef vooral beperkt tot jonge en kleine KMO's. Voor toekomstig onderzoek is het dus interessant om te kijken of de resultaten zouden veranderen indien de ondernemingen groter en ouder zijn.

Een laatste beperking is dat de vragenlijst is verstuurd in juni 2020 middenin de COVID-19 crisis. Er is een kans dat de bedrijfsprestaties, adviesafname en bepaalde inzichten beïnvloed zijn geweest en het kan mogelijks gevolgen hebben voor de resultaten. Daarom is het interessant om te onderzoeken of de COVID-19 pandemie een invloed heeft gehad op de afname van adviesdiensten en wat de invloed op de bedrijfsprestaties daarvan zijn.

5. Bibliografie

Adomako, S., & Danso, A. (2014). Financial Literacy and Firm performance The moderating role of financial capital availability and resource flexibility.

Adomako, S., Danso, A., & Ofori Damoah, J. (2016). The moderating influence of financial literacy on the relationship between access to finance and firm growth in Ghana. *Venture Capital, 18*(1), 43-61.

Agyapong, D., & Attram, A. B. (2019). Effect of owner-manager's financial literacy on the performance of SMEs in the Cape Coast Metropolis in Ghana. *Journal of Global Entrepreneurship Research, 9*(1), 1-13.

Agyei, S. K. (2018). Culture, financial literacy, and SME performance in Ghana. *Cogent Economics & Finance, 6*(1), 1463813.

Alin, A. (2010). Multicollinearity. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Computational Statistics, 2*(3), 370-374.

Arthurs, J. D., & Busenitz, L. W. (2003). The boundaries and limitations of agency theory and stewardship theory in the venture capitalist/entrepreneur relationship. *Entrepreneurship Theory and Practice, 28*(2), 145-162.

Atkinson, A. (2017). Financial education for MSMEs and potential entrepreneurs.

Barte, R. (2011). Financial literacy in micro-enterprises: the case Cebu fish vendors. *Philippine Management Review, 19*.

Barbera, F., & Hasso, T. (2013). Do we need to use an accountant? The sales growth and survival benefits to family SMEs. *Family Business Review, 26*(3), 271-292.

Barbera, F., & Hasso, T. (2013). Do we need to use an accountant? The sales growth and survival benefits to family SMEs. *Family Business Review, 26*(3), 271-292.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of management, 17*(1), 99-120

Bennett, R. J., & Robson, P. J. (1999). The use of external business advice by SMEs in Britain. *Entrepreneurship & Regional Development, 11*(2), 155-180.

Bennett, R., & Robson, P. (2003). Changing use of external business advice and government supports by SMEs in the 1990s. *Regional Studies, 37*(8), 795-811.

Berry, A. J., Sweeting, R., & Goto, J. (2006). The effect of business advisers on the performance of SMEs. *Journal of small business and enterprise development*.

Blackburn, R., Eadson, W., Lefebvre, R., & Gans, P. (2006). *SMEs, regulation and the role of the accountant*. ACCA.

Blackburn, R., Carey, P., & Tanewski, G. (2018). Business advice by accountants to SMEs: relationships and trust. *Qualitative Research in Accounting & Management*.

Blackburn, R., & Jarvis, R. (2010). The role of small and medium practices in providing business support to small-and medium-sized enterprises.

Bosma, N., & Harding, R. (2006). *Global entrepreneurship monitor: GEM 2006 summary results*. London, UK: Babson College London Business School

Bruhn, M., & Zia, B. (2011). Stimulating managerial capital in emerging markets: the impact of business and financial literacy for young entrepreneurs. *World Bank Policy Research Working Paper*, (5642).

Bunyaminu, A., Tuffour, J. K., & Barnor, C. (2019). Assessing the determinants of business failure of companies listed on the Ghana Stock Exchange. *Journal of Accounting and Finance*, 19(4), 39-54.

Cassar, G., & Ittner, C. D. (2009). Initial retention of external accountants in startup ventures. *European accounting review*, 18(2), 313-340.

Casillas, J. C., Moreno, A. M., & Barbero, J. L. (2010). A configurational approach of the relationship between entrepreneurial orientation and growth of family firms. *Family business review*, 23(1), 27-44.

Carey, P. J. (2015). External accountants' business advice and SME performance. *Pacific Accounting Review*.

Carey, P., & Tanewski, G. (2016). The provision of business advice to SMEs by external accountants. *Managerial Auditing Journal*.

Chrisman, J. J., Chua, J. H., Sharma, P., & Yoder, T. R. (2009). Guiding family businesses through the succession process. *The CPA Journal*, 79(6), 48.

Chrisman, J. J., & McMullan, W. E. (2004). Outsider assistance as a knowledge resource for new venture survival. *Journal of small business management*, 42(3), 229-244.

Cole, S. A., Sampson, T. A., & Zia, B. H. (2009). *Financial literacy, financial decisions, and the demand for financial services: evidence from India and Indonesia* (pp. 09-117). Cambridge, MA: Harvard Business School.

Collis, J., & Jarvis, R. (2002). Financial information and the management of small private companies. *Journal of Small Business and Enterprise Development*.

Cude, B. J. (2010). Financial literacy 501. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 271-275.

De Bruyckere, S., Verplancke, F., Everaert, P., Sarens, G., & Coppens, C. (2017). The role of external accountants as service providers for Smes: a literature review. *Accountancy & Bedrijfskunde*, 4, 49-62.

Diéguez-Soto, J., Martínez-Romero, M. J., Corten, M., & Michiels, A. (2021). The impact of the CEO's financial literacy on family SMEs' growth: the moderating role of generational stage. *Baltic Journal of Management*.

Drexler, A., Fischer, G., & Schoar, A. (2014). Keeping it simple: Financial literacy and rules of thumb. *American Economic Journal: Applied Economics*, 6(2), 1-31.

Dyer, L. M., & Ross, C. A. (2007). Advising the small business client. *International Small Business Journal*, 25(2), 130-151.

Everaert, P., Sarens, G., & Rommel, J. (2007). Sourcing strategy of Belgian SMEs: empirical evidence for the accounting services. *Production Planning and Control*, 18(8), 716-725.

Fernandes, T. I. M. (2016). Financial literacy levels of small businesses owners and its correlation with firms' operating performance.

Goltz, F., & Le Sourd, V. (2011). Does finance theory make the case for capitalization-weighted indexing?. *The Journal of Beta Investment Strategies*, 2(2), 59-75.

Gooderham, P. N., Tobiassen, A., Døving, E., & Nordhaug, O. (2004). Accountants as sources of business advice for small firms. *International small business journal*, 22(1), 5-22.

Grant, R. M. (1996). Toward a knowledge-based theory of the firm. *Strategic management journal*, 17(S2), 109-122.

Hung, A., Parker, A.M., & Yoong, J. (2009). Defining and measuring financial literacy.

Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 296-316.

Jansen, R. C. (1994). Controlling the type I and type II errors in mapping quantitative trait loci. *Genetics*, 138(3), 871. Retrieved from <http://www.genetics.org/content/138/3/871.abstract>

- Jasra, J., Hunjra, A. I., Rehman, A. U., Azam, R. I., & Khan, M. A. (2011). Determinants of business success of small and medium enterprises. *International Journal of Business and Social Science*, 2(20).
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1992). Specific and General Knowledge and Organizational Science. *Contract Economics*.
- Johnson, S., Webber, D. J., & Thomas, W. (2007). Which SMEs use external business advice? A multivariate subregional study. *Environment and Planning A*, 39(8), 1981-1997.
- Joo, S.H., & Grable, J.E. (2000). Improving employee productivity: The role of financial counseling and education. *Journal of Employment Counseling*, 37(1), 2-15.
- Kirby, D. A., & King, S. H. (1997). Accountants and small firm development: Filling the expectation gap. *Service Industries Journal*, 17(2), 294-304.
- Koropp, C., Grichnik, D., & Kellermanns, F. (2013). Financial attitudes in family firms: The moderating role of family commitment. *Journal of Small Business Management*, 51(1), 114-137.
- Li, R., & Qian, Y. (2020). Entrepreneurial participation and performance: the role of financial literacy. *Management Decision*, 58(3), 583-599.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 358-380.
- Lybaert, N., & Zeelmaekers, N. (2016). De rol van de externe accountant binnen de Vlaamse micro-onderneming. *Accountancy en bedrijfskunde: maandschrift.-Mechelen, 1981-2014*, 35(1), 38-54.
- Marriott, N., & Marriott, P. (2000). Professional accountants and the development of a management accounting service for the small firm: barriers and possibilities. *Management accounting research*, 11(4), 475-492.
- Mayer, R. C., & Schoorman, F. D. (1992). Predicting participation and production outcomes through a two-dimensional model of organizational commitment. *Academy of Management journal*, 35(3), 671-684.
- McConaughy, D. L., Matthews, C. H., & Fialko, A. S. (2001). Founding family controlled firms: Performance, risk, and value. *Journal of small business management*, 39(1), 31-49.
- Menike, L. M. C. S. (2018). Effect of financial literacy on firm performance of small and medium enterprises in Sri Lanka. *In 2019 Financial Markets & Corporate Governance Conference*.

Michaelas, N., Chittenden, F., & Poutziouris, P. (1999). Financial policy and capital structure choice in UK SMEs: Empirical evidence from company panel data. *Small business economics*, 12(2), 113-130.

OECD. (2013). PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy. *Paris: OECD Publishing*.

Refera, M. K., Dhaliwal, N. K., & Kaur, J. (2016). Financial literacy for developing countries in Africa: A review of concept, significance and research opportunities. *Journal of African Studies and development*, 8(1), 1-12.

Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 276-295.

Robson, P. J., & Bennett, R. J. (2000). The use and impact of business advice by SMEs in Britain: an empirical assessment using logit and ordered logit models. *Applied Economics*, 32(13), 1675-1688.

Scott, J. M., & Irwin, D. (2009). Discouraged advisees? The influence of gender, ethnicity, and education in the use of advice and finance by UK SMEs. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 27(2), 230-245.

Schiffer, M., & Weder, B. (2001). *Firm size and the business environment: Worldwide survey results* (Vol. 43). World Bank Publications.

Shepherd, D., & Haynie, J. M. (2009). Family business, identity conflict, and an expedited entrepreneurial process: A process of resolving identity conflict. *Entrepreneurship theory and practice*, 33(6), 1245-1264.

Smith, S. S. (2018). Digitization and financial reporting—how technology innovation may drive the shift toward continuous accounting. *Accounting and Finance Research*, 7(3), 240-250.

Tuffour, J. K., Amoako, A. A., & Amartey, E. O. (2020). Assessing the effect of financial literacy among managers on the performance of small-scale enterprises. *Global Business Review*, 0972150919899753.

Tuffour, J. K., & Matey, E. (2019). The Success of the Global Business Leader: The Expatriate Perspective in Ghana. *Journal of Applied Business & Economics*, 21(9).

Usama, K. M., & Yusoff, W. F. (2019). The impact of financial literacy on business performance. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 3(10), 84-91.

Vlaio. (z.d.). De Europese kmo-definitie. *Vlaio*. Geraadpleegd op 13 februari 2023, via <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/kmo-portefeuille/voorwaarden-voor-subsidie-de-kmo-portefeuille/de-europese>

Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic management journal*, 5(2), 171-180. Yakob, S., Yakob, R., B.A.M., H. S., & Ahmad Rusli, R. Z. (2021). Financial Literacy and Financial *Today*, 19(8), 12-14

Zellweger, T. (2007). "Time Horizon, Costs of Equity Capital, and Generic Investment Strategies of Firms," *Family Business Review* 20(1), 1-15.

6. Bijlagen

<i>AccDiensten_standaard</i>
Opstellen van een tussentijdse resultatenrekening
Eindejaarsverrichtingen en jaarafsluitingen
Registreren van facturen en financiële verrichtingen
BTW-aangifte indienen
Opstellen van de jaarrekening
Vennootschapsbelasting aangifte indienen
Het verrichten van fiscale planning voor de onderneming

<i>AccDiensten_Financieel</i>
Advies omtrent waardebeoordeling van een bedrijf bij fusies en overnames
Uitvoeren van kostprijsberekeningen
Uitvoeren van benchmarking
Bijstand bij het aanvragen van subsidies
Het beheren van schulden van de onderneming
Het bieden van advies omtrent budgettering en financieel management
Begeleiden van onderneming in moeilijke tijden
Het uitvoeren van een interne audit
Het opzetten van interne controlesystemen
Het bieden van bijstand bij het aanvragen van steunmaatregelen

<i>AccDiensten_Juridisch</i>
Advies omtrent erfeniskwesties
Het bieden van informatie omtrent veranderingen in wetgeving en diens impact
Het bieden van advies bij eigendomsoverdracht
Het bieden van advies omtrent juridische zaken.

<i>AccDiensten_Strategisch</i>
Het bieden van strategisch advies
Optreden als lid in de raad van bestuur binnen uw onderneming
Optreden als financieel manager

Het bieden van advies bij internationalisering
Het bieden van advies omtrent maatschappelijk verantwoord ondernemen
Het bieden van advies omtrent groeimogelijkheden